

ivn *Alchemilla*

winternummer 2018

Colofon

De Alchemilla verschijnt viermaal per jaar in een oplage van 375 exemplaren.

Het IVN, instituut voor natuureducatie en duurzaamheid, is een landelijke vrijwilligersvereniging met regionale afdelingen.

Omdat de IVN afdeling West-Friesland ervan overtuigd is dat werken aan een gezond leefmilieu belangrijk is voor ons, voor kinderen en voor u, houdt het zich bezig met allerlei natuuractiviteiten.

Het lidmaatschap kost € 24 per jaar. U ontvangt dan dit afdelingsblad en het landelijke IVN-blad Mens en Natuur.

De Alchemilla wordt gedrukt bij Editoo B.V. in Arnhem

Kopij naar redactie@ivn-westfriesland.nl

IVN afdeling West-Friesland

NME centrum: Streekbos Paviljoen

Postadres: Veilingweg 21A, 1611 BN Bovenkarspel

Telefoon: 0228 520486

Email: info@ivn-westfriesland.nl

Website: www.ivn-westfriesland.nl

Facebook: www.facebook.com/ivnwestfriesland

Twitter: <https://twitter.com/ivnstreekbos>

Nummer KvK: Noordwest-Holland 40624859

RSIN-nummer: 809409914

ANBI: www.ivn-westfriesland.nl/ANBI

Het NME centrum is iedere zondag geopend van 13.00 - 17.00 uur

Dependance:

Het Egboetje, Liederik 15, 1678 JC Oostwoud

Bestuur

Voorzitter: Geert Pietersen

T: 0228 523565

E: g.petersen@ivn-westfriesland.nl

Secretaris: Gé Kenter

T: 0228 513362

E: g.m.kenter@ivn-westfriesland.nl

Penningmeester en

Ledenadministratie: Rob den Hartog

T: 0228 517593

E: r.den.hartog@ivn-westfriesland.nl

Rekeningnummer:

IBAN/Rekeningnummer: NL13 RABO 0167 7601 57

t.n.v. IVN afd. West-Friesland

Leden van Bestuur:

Astrid Bijster

T: 0229 275673

E: a.bijster@ivn-westfriesland.nl

Eleonora de Boer

T: 06 54254117

E: e.de.boer@ivn-westfriesland.nl

Pieter Hermans

T: 0228 317569

E: pccj.hermans@ivn-westfriesland.nl

Foto's

Foto voorkant:

'Winters plaatje in het Ecoproject'

Foto: Hans Verhoeven

Foto achterkant:

'Vaarexcursie'

Foto: Astrid Bijster

Met dank aan Lisbeth van Lintel voor het ontwerp van de pagina: Jaarverslagen

Dit keer geen gedicht van Joke i.v.m. ziekte

Sponsors

Sponsors :

WFO notarissen, ABZ Seeds: pagina 12

Contactpersonen

IVN afdeling West-Friesland organiseert diverse activiteiten. Wilt u iets weten of actief meedoen neemt u dan contact op met onderstaande contactpersonen

Redactie Alchemilla:

Hans Verhoeven, T: 0228 515137

E: j.l.verhoeven@ivn-westfriesland.nl

Michelle Prins, T: 06 22049814

E: m.prins@ivn-westfriesland.nl

Lisbeth van Lintel, T: 0228 517005

E: l.van.lintel@ivn-westfriesland.nl

Joke Tilgenkamp, T: 0229 235101

E: j.f.tilgenkamp@ivn-westfriesland.nl

Werkgroep Duurzaamheid: Geert Veldhuis

T: 06 52618372, E: g.r.veldhuis@ivn-westfriesland.nl

PR / Persberichten: Toos Brink

T: 0228 512316, E: t.brink@ivn-westfriesland.nl

Publieksactiviteiten: Frieda Bus

T: 0228 541489, E: f.bus@ivn-westfriesland.nl

Scholenwerk: Frieda Bus

(Zie: Publieksactiviteiten voor E-mail en telefoonnummer)

Exposities: Beppie van der Wegen

T: 0228 322338, E: b.vd.wegen@ivn-westfriesland.nl

IVN website: Rob den Hartog (zie Bestuur)

Vaarexcursies: Theo Ruiter

T: 0228 515797, E: th.ruiter@ivn-westfriesland.nl

Weidevogelwerkgroep: Geert Pietersen (zie Bestuur)

Werkgroep Knotten : Rob Rijswijk

T: 0228 561642, E: r.rijswijk@ivn-westfriesland.nl

Werkgroep Ecoproject: Louis van Wegen

T: 0228 316825, E: l.van.wegen@ivn-westfriesland.nl

IJsvogelwerkgroep: Douwe Greydanus

T: 0228 720119, E: d.greydanus@ivn-westfriesland.nl

Inventarisatie Streekbos: Hans Verhoeven

T: 0228 515137, E: j.l.verhoeven@ivn-westfriesland.nl

Werkgroep Egboetje: Ruud Dijkstra

T: 06 12509953, E: r.dijkstra@ivn-westfriesland.nl

Cursussen: Astrid Bijster (zie Bestuur)

Paddenstoelenstudiegroep PWF: Wil Stelling

T: 0228 315307, E: w.stelling@ivn-westfriesland.nl

Werkgroep Natuurkoffer: Marianne Ouwerkerk

T: 0228 582303, E: m.ouwerkerk@ivn-westfriesland.nl

Voorwoord

Geert Pietersen

Het einde van het jaar is altijd een bijzondere tijd. We blikken vaak nog eens terug op het afgelopen jaar, wat het heeft gebracht en hoe het is verlopen. Dat doen we ook weer in alle jaarverslagen die in dit nummer zijn opgenomen.

Tegelijkertijd kijken we vol verwachting ook al weer uit naar alles wat we in het komende jaar weer willen ondernemen.

Ik heb het zelf voor dit voorwoord ook gedaan. Bij het lezen van alle jaarverslagen komt dan als vanzelf het gevoel naar boven van verwondering over het aantal activiteiten dat wij met z'n allen in onze vereniging uitvoeren. Maar nog meer ook over het enthousiasme wat zonder uitzondering uit alle verslagen naar voren komt. Het werk is met plezier gedaan en de vrijwilligers en de bezoekers hebben er van genoten. En dan is er de positieve trend die uit bijna alle verslagen blijkt. Die is dat bijna alle werkgroepen melden dat het beter is gegaan dan de voorgaande jaren, dat er een stijgende lijn in de resultaten is en dat er meer mensen hebben deelgenomen aan de activiteiten. Daar word je blij van en het geeft inspiratie voor het komende jaar.

Voor dat komende jaar staan bij bijna alle werkgroepen nieuwe plannen op stapel. Een greep uit de plannen: voor onze eco-terreinen in het Egboetswater en in het Streekbos wordt gewerkt aan een nieuw inrichtingsplan dat voortbouwt op de bestaande inrichting. De belangstelling voor de Natuurkoffer groeit nog steeds, de knotgroep kan er nog wel wat nieuwe bomen bij gebruiken, onze boot had een recordaantal deelnemers voor de rondvaarten en voor de Natuurgidsenopleiding moest al weer een nieuwe wachtlijst geopend worden terwijl de lopende cursus nog niet is afgerond. En daar komen dan nog de plannen van alle werkgroepen die ik niet genoemd heb bij.

Het meest inspirerende aan dit alles is wel dat al deze activiteiten gebeuren onder de gezamenlijke noemer van duurzaamheid en verbetering van de biodiversiteit. Dat we daarmee in deze tijd van klimaatverandering en andere pessimistische berichten tegenwicht geven en met ons werk steeds meer mensen, klein en groot, de mogelijkheid bieden om de natuur te leren zien en die te ontdekken. Dan komt respect en genieten vanzelf.

Ik wens ons allen een mooi 2018 toe

Uitnodiging nieuwjaarsreceptie

Het bestuur nodigt u van harte uit voor de nieuwjaarsreceptie. Deze zal worden gehouden op; **zondag 7 januari 2018 om 15.00 uur**. Onder het genot van een drankje en hapje kunnen we dan gezellig bijpraten.

Tot ziens op 7 januari, het bestuur

Cursusnieuws: Help mij, er staat een puber in de wei!

Volg de training Pubers en Duurzaamheid van de WoesteLand Academie.

Op 3 februari trapt de WoesteLand Academie het nieuwe seizoen af met de training Pubers en Duurzaamheid. De training zal plaatsvinden bij IVN West-Friesland in Bovenkarspel en is voor alle geïnteresseerden toegankelijk. Tijdens de workshop krijgen deelnemers handvatten aangereikt waarmee ze pubers kunnen inspireren over duurzaamheid. Door meer mensen te onderwijzen over jongeren, natuur en duurzaamheid hoopt de WoesteLand Academie meer jongeren te kunnen bereiken en samen te bouwen aan een duurzame samenleving. Tijdens de training krijg je meer achtergrond over wat pubers zijn, wat typerende gedragingen zijn en waarom ze zich zo gedragen. Maar je gaat je ook verplaatsen in pubers. En uiteraard gaan we uitgebreid in op hoe je (natuur- en) duurzaamheidseducatie aantrekkelijk maakt voor pubers. Zo sluiten de training zo veel mogelijk aan op jouw praktijk.

Datum: zaterdag 3 februari 2018. Inloop vanaf 10.00, training van 10.30-14.30

Adres: Locatie IVN West-Friesland. Veilingweg 21, 1611 BN Bovenkarspel

Kosten: €30,- inclusief biologische en vegetarische lunch. Iedereen die zich minimaal 6 weken van tevoren opgeeft, krijgt een vroegboekcadeau. Opgeven kan via www.woestelandacademie.nl.

Meer leven in je tuin, een succesverhaal

Louis van Wegen

Dit jaar was de bezoekersruimte van het Streekbospaviljoen tijdelijk ingericht met de expositie 'Meer leven in je tuin'. De Werkgroep Duurzaamheid wil laten zien dat groene- en tegelijk onderhoudsvriendelijke tuinen bijdragen aan meer biodiversiteit. Hiervoor wordt samengewerkt met de regionale KNNV en met Groei en Bloei. Landelijk werken IVN, KNNV en Groei en Bloei samen in Operatie Steenbreek. De gemeente Hoorn heeft zich als enige gemeente aangesloten bij deze organisatie. Het project 'Meer leven in je tuin' lift mee op dezelfde ideeën. Alle bezoekers van de expositie konden meedoen met een prijsvraag en daarmee een paar heel mooie laarzen winnen. De winnaar was mevrouw Brouwer uit Hoorn die met veel toewijding maar weinig inspanning een groene oase om haar huis heeft gecreëerd waaraan zij en anderen veel plezier beleven. Doorslaggevend voor het winnen van de prijsvraag was dat mevrouw Brouwer schreef: "...als erfafscheiding heb ik een houtwal van snoeimateriaal gemaakt en de regenpijp losgekoppeld zodat ik meer regenwater in de tuin krijg en minder in het riool".

Tuin en openbaar groen

Op de foto is voor het huis een krulwilg te zien die nog goed in het blad zit. De regenpijp daarachter is losgekoppeld van het riool, het regenwater stroomt voor een deel door en voor een deel de tuin in waar de krulwilg wortelt. Zelfs bij hevige regen stroomt het regenwater niet de straat op.

De begroeiing om het huis is deels tuin en deels openbaar groen. Het openbare groen wordt door mevrouw zelf onderhouden. Toen zij hier 17 jaar geleden kwam wonen bestond het gemeentelijke groen uitsluitend uit lindebomen en als bodembedekker een soort dwergmispel (*Cotoneaster*). In de loop van de tijd zijn er steeds meer wilde planten tussen de dwergmispels gaan groeien en mevrouw plantte er zelf een rimpelroos tussen. Toen de groenmedewerkers van de gemeente hier, naar de smaak van mevrouw Brouwer, te ingrijpend onderhoudswerk deden nam ze contact op met de verantwoordelijke medewerker. Dit gesprek leidde ertoe dat de gemeente nu al weer jaren lang rekening houdt met haar wensen. Op haar beurt verwijdt mevrouw Brouwer elke week zwerfvuil dat hier in het

openbare groen terecht komt. Twee andere burens ruimen ook zwerfvuil en andere rommel op. Uit eigen beweging heeft ze ook de krulwilg fors gesnoeid, want die groeide boven het dak uit. Zo'n hoge boom aan een straat gaat door ouderdom op termijn problemen geven als er takken uit de boomkruin breken e.d. Een buurman helpt haar bij het snoeien van de bomen in de tuin. Bovendien heeft mevrouw Brouwer samen met hem en met andere burens ongeveer 10 jaar geleden van de gemeente gedaan gekregen dat er trosrozen en andere struiken langs haar straat geplant werden. Op deze plek was gras waar kinderen doorheen fietsten en waar honden poepten. Ook daar houden de burens het openbare groen vrij van zwerfvuil.

Op de foto zijn bloeiende Akkerleeuwenbekken te zien; deze planten hebben zich hier spontaan gevestigd. Bijna al het blad dat jaarlijks van de bomen valt blijft in de voor- en achtertuin liggen. Hierdoor zoeken de kat van mevrouw Brouwer zelf en de katten uit de buurt liever andere plekken op om hun behoefte te doen. Takjes die uit de bomen vallen blijven net als de bladeren ook liggen. Na de winter vinden de vogels in haar tuin deze takjes om nesten te bouwen. In de tuinen van de burens vinden ze die takjes niet omdat ze alleen tegels hebben en de takken opruimen.

Zevenblad en fruit eten

Toen mevrouw Brouwer hier 17 jaar geleden kwam wonen heeft ze de tuin gelaten zoals die was en eerst afgewacht hoe de tuin zich zou ontwikkelen. Ze koos er dus niet voor om eerst alle planten uit de tuin te halen en opnieuw te beginnen op een leeg, vlak stuk grond. Deze beslissing is misschien te verklaren omdat ze niet van Westfriese origine is maar afkomstig uit een landschap met bos i.p.v. vrijwel uitsluitend agrarisch gebied. In Westfriesland is het meer gewoonte om veel op te ruimen, kaal maken, elk jaar opnieuw inplanten enzovoorts.

Behalve de krulwilg en enkele struiken stond de tuin vol met zevenblad en haagwinde. Dit zijn heel hardnekkige plantensoorten, omdat ze wortels met veel reservevoedsel hebben. Naarmate de struiken en bomen groter werden zijn deze planten echter langzamerhand vanzelf verdwenen. Mevrouw Brouwer heeft het zevenblad alleen bestreden door te plukken, nooit door de wortels uit te graven. De bladeren heeft ze in het voorjaar ook vaak gegeten. Inmiddels is mevrouw Brouwer gewend om veel fruit uit de tuin te eten. De rode bessen worden door de vogels opgegeten, maar de zwarte bessen niet. Ondanks dat de appelboom in de schaduw staat van de gemeentelijke lindes draagt hij toch goed.

De klimop over de schutting van de achtertuin zorgt voor bloei in de nazomers; (boven op de foto) en is de favoriet van koperwieken. Sinds kort zijn er nieuwe merels vaste bewoners geworden in de tuin. Het mannetje dat hier tot voor kort leefde was 10 jaar lang vaste bewoner. Hij was goed te herkennen, omdat hij maar één poot had en hij heeft hier verschillende vrouwtjes versleten.

In de achtertuin woonde een egel vanaf 2011 tot dit jaar; hij werd plat gereden voor het huis..... Via een gat tussen het tuinhuis en de schutting kon hij naar de steeg, net als de kat. Van het blad dat in de herfst viel kon hij altijd heel gemakkelijk een warme plek maken voor zijn winterslaap. Hij is een keer in de winter slaapdronken uit zijn schuilplaats gekomen en toen heeft mevrouw Brouwer hem kattenbrokken laten vreten waarna hij weer knorrend vertrok.

Achter in de tuin staat een perenboom die ook goed vrucht draagt. Deze is geplant op twee meter afstand van de erf-grens met de burens en ruim een meter vanaf de grens met de steeg. Hier kan deze boom probleemloos groot en oud worden. Datzelfde geldt echter niet voor de paardenkastanjeboom en de eikenboom die ontsproten zijn uit de kastanje en de eikel die de kinderen van mevrouw Brouwer lang geleden plantten. Deze bomen worden te groot. Als bomen te groot worden en om die reden gekapt moeten worden dan kan een deel van de stam blijven staan zoals gebeurd is met de sierkers waarvan de stobbe nu dient als voet voor een beeldje. Het dode hout zit vol met insecten en de pimplen waarden hun aanwezigheid met regelmatig bezoek. Snoeihout kan verwerkt worden in een takkenril, want dood hout is een bron van leven.

Begeleiden en bestuderen

In de winter van 2013 kwamen er pestvogels op bezoek, daarvan heeft mevrouw Brouwer helaas geen foto, overigens wilde ze zelf jammer genoeg ook niet op de foto voor

dit artikel. Verder komen er steeds minder vaak huismussen op bezoek. Soms komt er een specht die probeert om bij het wintervoer te komen dat in de boom hangt voor andere vogels. Eén keer was er een zwartkop en langs de stammen van de bomen zoeken niet alleen boomkruipers maar soms ook boomklevers naar voedsel.

De ontwikkeling van het leven in deze tuin met aangrenzend openbaar groen wordt nu 17 jaar lang met veel liefde begeleid en bestudeerd door mevrouw Brouwer. Haar terughoudendheid, en ook die van de gemeente, met ingrijpen in de autonome ontwikkeling van de natuur worden beloond met toename van biodiversiteit. Voor Westfriezen die belangstelling hebben voor de Operatie Steenbreek is dit een uitstekend voorbeeld. Het stel laarzen is mevrouw Brouwer van harte gegund, een kleinigheidje, het is slechts een gebaar!

Niet leuk (zachtjes uitgedrukt)

Henk Lanting

Over het algemeen zien we in de Alchemilla succesverhalen, maar het kan ook wel eens mislopen. Zondag 20 augustus hadden Ria de Graaf en ondergetekende een natuurspeurtocht voor kinderen in het Egboetswater. We waren tevreden over de opkomst: 18 kinderen en 19 volwassenen. Mooi te behappen. We hadden een route gepland over het natuurspad met als afsluiter het ophaalbruggetje over en vervolgens crossen door het geheime bos. Op enkele plekken hadden we platen neergezet of opgezette dieren. Hier konden we dan verhaaltjes over vertellen aan de kinderen. Bijvoorbeeld: het verschil tussen Konijn en Haas, het nut van de Vlierbes met proeverij, natuurlijk onze Mol enz. Het liep gesmeerd. Aan het einde van de excursie gingen we het ophaalbruggetje over. Wat blijft dit spannend voor de kleintjes!!

Ria vertelde nog iets over de vleermuiskast en toen ging ondergetekende met de kids door het bos naar het voetpad. Lekker klauteren over takken en boomstammen. Toen we bijna bij het pad waren hoorde ik opeens heel veel herrie achter me. Dazen, wespen werd er geroepen. Brullende kinderen. Ouders in paniek. Wespen die lukraak prikten. Er bleek een wespennest te zitten waarop iemand was gaan staan. Die werden helemaal wild en storten zich op onze groep. Diverse kinderen werden één of meerdere keren geprikt en ook enkele volwassenen trof dit lot één of meerdere malen. Iedereen van slag natuurlijk.

Met de huilende kinderen terug naar het Egboetje. Hier kwamen de EHBO kwaliteiten van Ria tot hun recht. Zalfjes smeren uit de verbandtrommel. Met een hovenier die toevallig mee was ben ik terug gegaan om te kijken bij de plek des onheils. Een kleine wespensoort bleek net aan de rand van het bos een kolonie in de grond te hebben. Zo eindigde een leuke excursie met een hele nare ervaring.

Hart, hoofd en handen: wij zijn natuur !

Robert Viset

Sinds een paar jaar ben ik (natuur)gids in de Schoorlse Duinen bij Staatsbosbeheer. Ik verzorg wandelingen voor individuen, groepen, basis- en middelbare scholen, BSO's, dementerende ouderen en familie-uitjes, en zelfs voor Amerikaanse fietstoeristen in het Engels.

De onderwerpen zijn uiteenlopend; zintuigen, hulpboswachter, bosuitje, overleven, waterbeestjes, paddenstoelen, kriebelbeestjes, volle maan- en sterrenwandelingen, nachtwakerwandelingen, nachtzwaluw- en roofvogelfiets-tochten en themadagen.

Maar ook: uilenballen pluizen, nestkast timmeren en kinderactiviteiten. Kortom, veelzijdig. Wel genoeg zou je zeggen. Maar... toch kwam ik erachter dat ik kennis te kort kwam. Gaandeweg leer je natuurlijk van alles uit boeken, via Internet en van collega-gidsen, maar het was voor mij niet genoeg. En dus ging ik me verbreden en verdiepen.

Naast de Natuurgidsen Opleiding van het IVN West-Friesland, die ik momenteel volg, kan ik sinds kort mezelf NatuurWijzer noemen. Stichting NatuurWijs is een initiatief van Prinses Irene. Op scholen krijgt natuuronderwijs vaak weinig aandacht. En wát kinderen ervan oppikken, leren ze meestal uit boeken of van een scherm. Maar buiten leer je natuurlijk veel meer. Bovendien is het leuker: leren door zelf te zien, te voelen, te horen, te ruiken en te ervaren. Met dat idee ontwikkelden Universiteit Utrecht, Staatsbosbeheer en NatuurCollege het leerprogramma NatuurWijs, waar inmiddels ook Wageningen University aan meedoet.

NatuurWijs wil kinderen weer in verbinding brengen met de natuur. Mensen, groot én klein, laten ervaren dat ze onderdeel zijn van de natuur. Het betreft programma's voor basisscholen. De kinderen trekken een ochtend, een hele dag of drie keer een hele dag met een NatuurWijzer de bossen in of de hei op. Daar mogen ze kijken, voelen, ruiken, luisteren en proeven. Zélf de natuur ervaren en zélf ontdekken wat mensen en natuur met elkaar te maken hebben. Dat blijft pas echt hangen. Het bos als klaslokaal. Want leren over natuur doe je in de natuur. Eigenlijk wat we bij het IVN ook doen.

Training NatuurWijzer

De training NatuurWijzer bestaat uit de workshops 'In verbinding met natuur' en 'Werkvormen natuurbeleving' met aansluitend een 2-daagse training, specifiek gericht op het uitvoeren van NatuurWijs en een stage van drie schooldagen met een klas in de praktijk. Na deze training kun jij zelfstandig als NatuurWijzer met schoolklassen op pad. Tijdens de training wordt aandacht besteed aan de didactische basis van NatuurWijs: de concept-contextbenadering. Ook leer je basistechnieken voor het begeleiden van groepen kinderen en is er aandacht voor pedagogiek. Zo worden onder meer de verschillende ontwikkelingsfasen van kinderen behandeld.

NatuurWijs-stage

Na de zes cursusdagen volgt de driedaagse stage op een

basisschool, onder begeleiding van een mentor van NatuurWijs. In overleg met de leerkracht van je stageschool stel je een NatuurWijs-programma op en verzorg je drie buitendagen met een schoolklas in de natuur. Tijdens je stage-dagen kun je alles wat je tijdens je cursusdagen geleerd hebt in de praktijk brengen.

Workshop 'In verbinding met natuur'

Jezelf openstellen voor een ontmoeting met de natuur vanuit intuïtie en verwondering: dat is wat je in deze bijzondere 2-daagse workshop leert. Tijdens deze workshop ontvouwt zich vanuit verbinding, waardering en innerlijke wijsheid een inzicht in jouw persoonlijke relatie met de natuur. Je leert je op een diep niveau te verbinden met de energie van het leven zelf. Dat is een ervaring die niet zelden gepaard gaat met een gevoel van ontroering en immense dankbaarheid. In deze workshop werk je met verschillende technieken: gronden, visualiseren, mediteren, energie en intuïtie en verhalen vertellen. We ervaren de natuur met al onze zintuigen. Ik merkte dat het voor mij wat 'zweverig' was, maar toen ik me uiteindelijk overgaf, merkte ik een enorme verbinding met de natuur op het Leersumse Veld. Het gaat in deze workshop om jou!

Workshop 'Werkvormen natuurbeleving'

In deze praktische 2-daagse workshop leer je aan de hand van verschillende werkvormen hoe je groepen volwassenen of kinderen op een uitdagende en afwisselende manier de natuur kunt laten ervaren. Je leert onder meer hoe je op boeiende wijze een verhaal kunt vertellen en hoe je zelf activiteiten ontwerpt en uitvoert. Ook leer je hoe je rekening kunt houden met de verschillende manieren waarop mensen leren (op basis van de Meervoudige Intelligentietheorie van Gardner). Hierdoor leer je een afwisselend programma samenstellen dat iedereen in de groep aanspreekt. In het bijzonder is het programma geschikt voor NME-ers, boswachters en andere mensen met een groene achtergrond die graag volwassenen en/of kinderen de natuur willen laten beleven.

Didactiek

De derde en laatste workshop, NatuurWijs-Didactiek, is gericht op de lesmethode op zich en het ontwerpen van diverse programma's, in voorbereiding van je stage. Er wordt aandacht besteed aan meerdere werkvormen en presentaties, en je krijgt voorbeelden aangereikt. Allemaal buiten in de natuur, uiteraard.

De Stage

Nu begint het echte werk: het ontwerpen van een driedaags programma voor een groep uit het basisonderwijs. Ik heb gekozen voor een school bij mij in de wijk, waar ik zelf als kind ben opgegroeid. Er is in de loop van de tijd wel veel veranderd: de klas (groep 6/7) bestaat nu voor het grootste deel uit allochtonen, wat een extra uitdaging met zich mee bracht. Samen met de leerkracht stel je een programma samen en kies je de natuurgebiedjes. In mijn geval werd ik volledig vrijgelaten, als het maar in de buurt was, in verband met de logistiek. Ik heb gekozen voor de rode draad: 'natuur is om de hoek', maar je kunt ook kiezen voor een koppeling met thema's die op dat moment in het lesprogramma op school zijn opgenomen.

Eerste dag

Het is van belang dat je het gebied kent, waar je je activiteiten wilt uitvoeren. Via mijn netwerk hoorde ik dat er in het Wilheminapark in Hoorn een beheercommissie is: stichting het Engelse Park, ondersteund door de Gemeente Hoorn en donateurs. En dat zij graag een aantal nestkasten in het plantsoen wilden ophangen: 10 stuks, voor verschillende vogels en vleermuizen. Het idee voor mijn eerste stagedag was geboren: ik ging het hebben over vogels en zoogdieren en hun functie binnen de stadsnatuur. Samenwerking vind ik van groot belang, dus heb ik de bouw pakketjes laten voorbereiden door (de cliënten van) EsDéGé-Reigersdaal. 's Ochtends begon ik met een educatief kwartiertje, waarbij ik de kids lekker zelf hun kennis liet spuien. Vervolgens snelden we naar buiten om op het schoolplein in groepjes van drie de 10 nestkasten in elkaar te zetten. Ondanks dat het hier en daar een uitdaging was, hadden we een uurtje later 10 prachtige nestkasten voor mees, Winterkoning, specht en vleermuis. Daarna gezamenlijk op de fiets naar het park, waar commissieleden en medewerkers van de Rayonpost van de Gemeente ons op stonden te wachten. Maar, eerst moesten de kids aan de hand van een 'vogelpaspoort' die ik samengesteld had een aantal zoekopdrachten vervullen, om zich het gebied eigen te maken en de aanwezige vogelsoorten te leren kennen. Ook had ik ze gevraagd een plek te bedenken voor hun eigen nestkast. Vanuit de commissie het Engelse Park was een journalist van het Noord-Hollands Dagblad uitgenodigd en de eerste kast werd opgehangen met een heuse fotograaf erbij! De volgende dag stond er een leuk artikel in de krant. De kinderen waren uiteraard heel trots. En ik stiekem ook een beetje.

Per groepje ben ik de nestkasten gaan ophangen terwijl ik de rest bezighield met zoekopdrachten waarbij ze soorten moesten benoemen en aan de hand van snavelvorm een voedsellink moesten leggen. Daarnaast had ik een letterspel bedacht, waarbij de kids namen moesten bedenken voor het soort voedsel van de verschillende vogelsoorten.

Tweede dag

Een maandje later was het weer zo ver. Deze keer wilde ik 'bomen over bomen', maar ook weer laten zien wat er zoal in en om een boom leeft en te vinden is. Als locatie had ik het Julianapark in Hoorn gekozen, aan het Markermeer. Daar is een heel mooi veld, waar meerdere boomsoorten te vinden zijn. Tijdens de voorbereidingen kreeg ik medewerking van medewerkers van de Rayonpost van de Gemeente Hoorn. Het bleek dat zij een software-programma bezitten waar alle bomen van Hoorn op terug te vinden zijn: (Latijnse) naam en het jaar dat de boom geplant is. Ik kreeg zelfs hun 'tablet' mee om vooronderzoek te doen! Aan de hand van deze gegevens heb ik 10 bomen uitgezocht en daarvan zoekkaarten gemaakt, waarmee de kinderen op zoek moesten gaan naar de betreffende boomsoort. Daarbij was het de bedoeling ook de omgeving goed te bestuderen. Daarbij vonden zij zelfs een dood jong van de Blauwe reiger, die helaas uit het nest gevallen was. Maar ook de eierschalen, die herder verspreid lagen vonden de kids bar interessant. Uiteindelijk mochten de kinderen hun

eigen boom presenteren, wat innemende en verrassende momenten opleverde. Hele creatieve verhalen werden er ter plekke bedacht.

Ik heb de kids tijdens een stille moment (7 minuten) laten beleven wat er in de stadsnatuur allemaal te horen is (of juist niet), maar uiteraard zijn spelvormen ook belangrijk om de aandacht van kids vast te houden. Het 'boom knuffelen' (bomen voelen met een blinddoek voor, waarna ze moesten raden welke het was), leverde hilarische momenten op. Tot slot mochten de kids in drie groepen van 10 zelf een nest gaan bouwen, maar wél met één hand, want een vogel heeft tenslotte ook maar één snavel. Allerlei takken en ander nestmateriaal werd verzameld, wat prachtige nesten opleverde. Ik had kunststof eieren meegenomen, in drie verschillende kleuren. Na de eieren 'gelegd' te hebben, mochten ze gaan roven bij de andere twee nesten. Dat bleek nogal een uitdaging te zijn, met de nodige blauwe plekken van dien.

Derde dag

Voorjaar. Alles groeit en bloeit. Dat trekt ook weer insecten aan, met name bijen. Het thema voor deze dag was dan ook: het nut van bijen en andere insecten in de natuur en in je tuin. In het kader van de samenwerking heb ik contact gezocht met stichting Stadslandbouw Hoorn, in Blokker. Deze stadsproductietuin bezit namelijk ook een aantal bijenkasten compleet met twee imkers. In de ochtend werden we door één van imkers ontvangen en kregen we uitleg over het werk van Stadslandbouw Hoorn. En... twee kids mochten helpen bij de bijenkast. Gehuld in speciaal op maat gemaakte imkerpakjes, bliezen zij voorzichtig rook in de kast, terwijl de imker ons de honingraten liet zien. Ook deze keer had ik de journalist uitgenodigd, inclusief fotograaf, wat weer een mooie vermelding in de krant opleverde. Aan de hand van een 'insectenpaspoort' mochten de kids op zoek naar de verschillende insectensoorten die in deze prachtige tuin te vinden zijn op de bloeiende planten- en groentesoorten. Tijdens de pauze kregen we cräckers met honing aangeboden, wat de kinderen zich heerlijk lieten smaken. Ik had bedacht dat het wellicht leuk zou zijn om een insectenhotel op het schoolplein te plaatsen, en ik kreeg toestemming van de school. In de loop van de week had ik inmiddels weer bij EsDéGé-Reigersdaal van gebruikte kisten en resthout de basis voor een levensgroot insectenhotel gebouwd. Ook boomstammetjes, bamboe en dennenappels had ik verzameld, en tenslotte aarde en bloemenzaad. De kinderen mochten zelf de kast vullen en ook zaadbommen maken. Ze kneedden en boorden erop los!

Reflectie

Al met al een intensieve stage. Eigenlijk te intensief. Ik had op allerlei manieren aan de visie en werkwijze van NatuurWijs voldaan, maar ik had er veel te veel werk van gemaakt. Mijn mentor zei bij de evaluatie: 'Robert, als dit je werk mocht worden, dan moet het anders' ... Inderdaad had ik alle registers opengetrokken, maar een 'echte' NatuurWijzer heeft eigenlijk weinig tot niets bij zich en haalt attributen uit de natuur. De natuur- en activiteitengids en de educator in mij kregen de overhand. Maar ja, het was tenslotte mijn stage, waar ik me moest profileren. En eerlijk gezegd... ik zou het ZO weer overdoen!

Uitleg voor de groep.

Luisteren met de ogen dicht.

Het kalmeren van de bijen.

Druk met de nestkasten.

Het insectenhotel.

Column

Marianne Ouwerkerk

Duurzaam tuinieren

Als ik in een nieuwbouwwijk naar de voortuintjes kijk lijkt het wel of duurzaam tuinieren hetzelfde is als makkelijk tuinieren. Betegelde tuinen met een smalle border, de planten netjes op een rij, dan mag je blij zijn dat er nog plantjes in staan. En die altijd terugkerende vraag of je je tuin al winterklaar hebt. Winterklaar, wat is dat? Een kale tuin, alle planten netjes afgeknipt, onkruid weg en geen blaadje op de grond. Bladblazers vieren hoogtij.

Daar sta ik in mijn tuin vol bladafval, kaardenbollen en uitgebloeide zonnebloemen op half zeven, zelfs de paardenbloemen staan nog in het gras. Dat wordt in het voorjaar wieden met een hoofdletter. Jazeker, mijn tuin is winterklaar. De wind heeft de afgefallen bladeren op een hoop in een hoek geplaatst. Voldoende schuilplaatsen voor egels, insecten en ander gebroed.

Ik begrijp het wel, tweeverdieners met een gezin willen niet teveel gedoe. In het weekend lekker op het terras zitten, niet met de handen in de grond wroeten en uitgebloeide bloemetjes verwijderen. Maar een tuin vol met planten kan best wel onderhoudsvriendelijk zijn. Maak een heidetuin die het hele jaar door bloeit. Het is een goede bodembedekker, geen onkruid komt er tussen. Slechts één keer per jaar snoeien. Het is toch veel leuker als je op een sombere winterdag door het raam kijkt en een bloeiende heidetuin ziet in plaats van een kaal terras met hier en daar een eenzaam plantje in een pot?

Kom op, gewoon al die tegels eruit slopen. Desnoods strooi je een pak graszaad over de grond. Wil je niet zoveel maaien, ga dan voor zeer traag groeiende grassoorten. En als je het maaien helemaal niet ziet zitten neem je toch gewoon een robot?

Van de redactie

Brandveiligheid: de tekening van de vluchtroute voor Orion zoals op pagina 18 van het vorige nummer werd afgebeeld is vervallen. De beide deuren tussen Orion en IVN-ruimte blijven dicht.

Gedicht: helaas kon Joke Tilgenkamp vanwege gezondheidsproblemen dit keer geen bijdrage leveren voor het gedicht. We wensen haar een spoedig herstel toe.

Uitnodiging algemene leden vergadering 13 03 2018

Het bestuur nodigt de leden van IVN West-Friesland van harte uit om de algemene ledenvergadering bij te wonen op dinsdag 13 maart 2018 om 19.30 uur in de bovenzaal van het Streekbos paviljoen.

Agenda algemene ledenvergadering 2018:

01. Opening door de voorzitter.
02. Mededeling van het bestuur.
03. Ingekomen stukken.
04. Notulen jaarvergadering 2017 (Zie zomernummer Alchemilla 2017, jaargang 45, nr. 3.)
05. Jaarverslagen 2017 (Zie Winternummer Alchemilla 2018, jaargang 46, nr. 1.)
06. Uitreiking Snoeshaan.
07. Voortgang VOG
08. Financieel verslag 2017.
09. Verslag kascontrolecommissie.
10. Begroting 2018.
11. Benoeming nieuwe kascontrolecommissie.
12. Bestuurswijziging.
13. Rondvraag en sluiting.

Toelichting bestuurswijziging;

Aftredend per 01-09-2018 en niet herkiesbaar: Geert Pietersen

Aftredend en herkiesbaar: Eleonora de Boer

Afgetreden en niet herkiesbaar: Rob den Hartog

Geert Veldhuis stelt zich kandidaat als lid van het Bestuur en wordt door het bestuur voorgedragen als voorzitter per 01-09-2018. Tegenkandidaten kunnen zich 14 dagen van tevoren aanmelden bij het bestuur.

Na de vergadering is er gelegenheid voor een hapje en drankje. **Tot ziens op dinsdag 13 maart.**

Otto Heck

Henk Lanting

Op 12 november j.l. overleed ons lid Otto Heck. Otto was actief binnen de scholenwerkgroep. Als gids deed hij mee met o.a. het natuurscircuit en het zoogdierencircuit. Vooral van de natuurgesprekken met de leerlingen uit het basis-onderwijs kon hij intus genieten. Helaas moest hij enige tijd geleden zijn activiteiten stoppen wegens de ziekte ALS.

Otto heeft ook een belangrijke rol gespeeld bij het tot stand komen van het Streekbos Paviljoen. Destijds, toen wij nog in ons oude gebouw zaten, heeft Otto een schets gemaakt voor een nieuw onderkomen. Het bestuur vond dit een heel goed ontwerp. Dit ontwerp werd daarom tezamen met een verzoek voor een nieuw gebouw naar de gemeente gezonden. Dit initiatief heeft mede geleid tot de totstandkoming van het huidige gebouw. Ook al heeft de gemeente gekozen voor een andere architect. De bevindingen van Otto zijn meegenomen. Hiervoor zijn wij hem zeer erkentelijk.

Activiteitenoverzicht IVN West-Friesland januari t/m maart 2018

Toos Brink

Zaterdag 6 januari

Volwassenenactiviteit: Knotten ergens in de regio

Help het landschap mooier maken met de knotwerkgroep en zorg mee voor behoud van knotbomen. Informatie en opgave: Rob Rijswijk, 0228 561642.

Zondag 7 januari

Volwassenenactiviteit: Leven in winters Streekbos

Laarzen aan voor een winterwandeling door 't Streekbos met verrassende ontdekkingen o.l.v. IVN-gidsen. Aanvang 14.00 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen.

Zondag 7 januari

Nieuwjaarsreceptie voor IVN-leden

Van 15.30-17.30 uur in de Bovenzaal van het Streekbos Paviljoen. Samen toosten op een goed 2018.

Maandag 8 januari

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie Egboetswater

Help mee om de flora en fauna te determineren, start om 13.00 uur bij het Egboetje, Liederik 15, 1678 JC Oostwoud, afslag Hauwert. Informatie en opgave: Ria de Graaf, 06 40392703.

Zaterdag 13 januari

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie Streekbos

Verzamelen 09.00 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen. Van 9.30 uur tot de middag inventariseren in het Streekbos Ecoproject. Informatie: Hans Verhoeven, 06 189 03922.

Maandag 15 januari

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie paddenstoelen in het Streekbos door Paddenstoelen studiegroep PWF

Verzamelen om 12.30 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen, tot 14.30 uur inventariseren. Tot 17.00 uur microscopisch onderzoek. Informatie/opgave: Wil Stelling, 0228 315307, w.stelling@ivn-westfriesland.nl

Zaterdag 20 januari

Volwassenenactiviteit: Knotten ergens in de regio

Help het landschap mooier maken met de knotwerkgroep en zorg mee voor behoud van knotbomen. Informatie en opgave: Rob Rijswijk, 0228 561642.

Zondag 21 januari

Gezinsactiviteit: Huisje Pluisje Konijnenopvang

Infomiddag over konijnen bij IVN in het Streekbos Paviljoen. Van 14.00 - 17.00 uur zijn er lieve konijnen op bezoek van Opvangtehuis Huisje-Pluisje. Alles over de aanschaf en verzorging van konijnen.

Woensdag 24 januari

Lezingavond Oost Georgië – Armenië 2016

Aanvang 20.00 uur in de Bovenzaal van het Streekbos Paviljoen. Gefilmd reisverslag van Tjalling James over de cultuur en indrukwekkende natuur. Vanuit Tbilisi tot de

Mount Kazbegi in de Kaukasus, Jerevan met zicht op de Ararat in Turkije.

Zondag 28 januari

Kinderactiviteit: Winterpret met sneeuwvlokken

Om 14.00 uur start een boswandeling en hierna is er een knutselactiviteit bij IVN in het Streekbos Paviljoen. Hoe mooi is een sneeuwvlok van dichtbij? Doe je ook mee?

Maandag 29 januari

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie paddenstoelen in Zanddepot/Weelen door Paddenstoelen studiegroep PWF

Verzamelen om 12.30 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen. Tot 16.00 uur inventariseren. Informatie en opgave: Wil Stelling 0228 315307 of w.stelling@ivn-westfriesland.nl

Zaterdag 3 februari

Volwassenenactiviteit: Knotten ergens in de regio

Help het landschap mooier maken met de knotwerkgroep en zorg mee voor behoud van knotbomen. Informatie en opgave: Rob Rijswijk, 0228 561642.

Zondag 4 februari

Gezinsactiviteit: Eten en boeren in de IJzertijd

Interesse in de West-Friese geschiedenis over pottenbakken, voedsel en het boerenleven in de ijzertijd? Bezoek dan de lezing met mini-proeverijtjes om 14.00 uur. In de Bovenzaal van het Streekbos Paviljoen. Kosten € 5,- p.p. Opgave Gerti de Koeier: 06 18333867 of info@beleefdegeschiedenis.nl

Maandag 5 februari

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie Egboetswater

Help mee om de flora en fauna te determineren, verzamelen om 13.00 uur bij het Egboetje, Liederik 15, 1678 JC Oostwoud, afslag Hauwert. Informatie en opgave: Ria de Graaf, 06 40392703.

Zaterdag 10 februari

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie Streekbos

Verzamelen 09.00 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen. Van 9.30 uur tot de middag inventariseren in het Ecoproject Streekbos. Informatie: Hans Verhoeven, 06 189 03922.

Zondag 11 februari

Gezinsactiviteit: Winterwandeling in het Egboetswater

Doe laarzen aan tijdens de wandeling met Henk Lanting. Na afloop warme chocolademelk! Start 14.00 uur het Egboetje, Liederik 15, 1678 JC Oostwoud, afslag Hauwert. Opgave: Henk Lanting: 0228 313 430 of h.lanting@ivn-westfriesland.nl

Maandag 12 februari

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie paddenstoelen in het Streekbos door Paddenstoelen studiegroep PWF

Verzamelen om 12.30 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen. Tot 14.30 uur inventariseren, daarna tot 17.00 uur microscopisch onderzoek. Informatie en opgave: Wil Stel-

ling, 0228 315307 of w.stelling@ivn-westfriesland.nl

Zaterdag 17 februari

Volwassenenactiviteit: Knotten ergens in de regio

Help het landschap mooier maken met de knotwerkgroep en zorg mee voor behoud van knotbomen. Informatie en opgave: Rob Rijswijk, 0228 561642.

Zondag 18 februari

Volwassenenactiviteit: Natuur op bezoek bij ouderen

Regelmatig bezoeken IVN-gidsen tehuizen met de natuur--koffer om over natuur te vertellen. Informatie voor iedereen die in de ouderenzorg werkzaam is of meer over dit project wil weten. Vanaf 14.00 uur in het Streekbos Paviljoen.

Maandag 26 februari

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie paddenstoelen in het Dijkgatbos door Paddenstoelen studiegroep PWF

Verzamelen bij IVN in het Streekbos Paviljoen om 12.30 uur. Tot 16.00 uur inventariseren. Informatie en opgave: Wil Stelling 0228 315307 of w.stelling@ivn-westfriesland.nl

Woensdag 28 februari

Gezinsactiviteit: Uilen en braakballen

Introductie over uilen en braakballen uitpluizen van 18.30-21.30 uur bij IVN in de Bovenzaal van het Streekbos Paviljoen. Neem een pincet en tandenborstel mee. Onderzoek uilenvoedsel i.s.m. Landschap Noord-Holland.

Zaterdag 3 maart

Volwassenenactiviteit: Knotten ergens in de regio

Help het landschap mooier maken met de knotwerkgroep en zorg mee voor behoud van knotbomen. Informatie en opgave: Rob Rijswijk, 0228 561642.

Zondag 4 maart

Gezinsactiviteit: Lezing Jacht en bescherming

Jagers vertellen om 14.00 u in de Bovenzaal van het Streekbos Paviljoen over de jacht en het wildbeheer. Sinds tijden wordt er gejaagd volgens tradities en gebruiken. Jagen is nu aan strenge regels gebonden. Waarom nog jacht?

Maandag 5 maart

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie Egboetswater

Help mee om de flora en fauna te determineren, verzamelen om 13.00 uur bij het Egboetje, Liederik 15, 1678 JC Oostwoud, afslag Hauwert. Informatie en opgave Ria de Graaf, 06 40392703.

Vrijdag 9 maart

NL Doet Dag Egboetswater

Scholieren gaan helpen bij het wilgen knotten van jonge bomen. Start 9.00 uur bij Egboetje, Liederik 15, 1678 JC Oostwoud. Opgave: Ria de Graaf, 06 40392703.

Vrijdag 9 maart

Gezinsactiviteit: NL Doet Dag Streekbos Ecoproject

Goed onderhoud is van belang voor educatie aan scholen en groepen. Maak je nuttig, met vrienden, familie, collega's om zo het Ecoproject voorjaarsklaar maken. Voor gereedschap, koffie en lekkers wordt gezorgd. Neem laarzen en

een lunchpakket mee. Verzamelen om 9.00 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen. Opgave: Han Oranje, 0228 523266 of aj.oranje@quicknet.nl

Zaterdag 10 maart

Volwassenenactiviteit: NL Doet Dag Egboetswater

Help de natuur een handje, samen klussen is leuk! Verzamelen om 9.00 uur bij Egboetje, Liederik 15, 1678 JC Oostwoud. Opgave: Ruud Dijkstra, 06 12509953 of r.dijkstra@ivn-westfriesland.nl

Zaterdag 10 maart

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie Streekbos

Verzamelen 09.00 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen. Van 9.30 uur tot de middag inventariseren in het Streekbos Ecoproject. Informatie: Hans Verhoeven, 06 189 03922.

Zondag 11 maart

Gezinsactiviteit: Dieren opzetten

Preparateurs laten tijdens een demo zien hoe je dieren vilt, vult en modelleert. Een tweede 'leven' voor dieren. Kom kijken, het is minder eng dan je denkt. Start 14.00 uur in de Bovenzaal van het Streekbos Paviljoen.

Maandag 12 maart

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie paddenstoelen in het Streekbos door Paddenstoelen studiegroep PWF

Verzamelen om 12.30 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen, tot 14.30 uur inventariseren. Tot 17.00 uur microscopisch onderzoek. Informatie/opgave: Wil Stelling, 0228 315307, w.stelling@ivn-westfriesland.nl

Dinsdag 13 maart

Jaarvergadering IVN West-Friesland

Start om 19.30 uur voor leden in de bovenzaal van het Streekbos Paviljoen. Na afloop bijpraten met een hapje en een drankje.

Zaterdag 17 maart

Volwassenenactiviteit: Knotten ergens in de regio

Help het landschap mooier maken met de knotwerkgroep en zorg mee voor behoud van knotbomen. Informatie en opgave: Rob Rijswijk, 0228 561642.

Zaterdag 17 maart

Gezinsactiviteit: Lentefeest in het Streekbos

De komst van de lente wordt gevierd. De winterheks Holica wordt verjaagd en de lente-fee wordt ludiek welkom geheten met verhalen en de regenboogkleuren. Aanvang 18.30 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen.

Zondag 18 maart

Gezinsactiviteit: Vogels en hun nesten

Fred Weel is enthousiast vogelaar en vertelt tijdens een wandeling door het Streekbos over vogeltrek, ringen, hun leefwijze en kenmerken van nesten en vogels. Start 14.00 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen.

Zondag 25 maart

Gezinsactiviteit: Wandeltocht door De Skôot Opperdoes

De ontwikkeling van oude naar nieuwe, verrassende natuur. Verzamelen om 13.00 uur op parkeerplaats Koningspad, zijweg Zwarte weg in (noord) Opperdoes. Laarzen

aanbevolen. Informatie: Jan Flink 06 25130797.

Zondag 25 maart

Gezinsactiviteit: Groene tuinen

Tegels eruit, groen erin. Makkelijk gezegd maar hoe? Tips van tuinman Sander tijdens een inloop-tuin-middag over planten, struiken en aanleg van kleine tuinen. Van 14.00 – 16.00 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen.

Maandag 26 maart

Volwassenenactiviteit: Inventarisatie paddenstoelen in het

Streekbos door Paddenstoelen studiegroep PWF

Verzamelen om 12.30 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen, tot 16.00 uur inventariseren. Informatie/opgave: Wil Stelling, 0228 315307, w.stelling@ivn-westfriesland.nl

Zaterdag 31 maart

Volwassenenactiviteit: Knotten ergens in de regio

Help het landschap mooier maken met de knotwerkgroep en zorg mee voor behoud van knotbomen. Informatie en opgave: Rob Rijswijk, 0228 561642.

Vrijwilligersuitje 16 september 2017

Jans Wiersum

Deze dag is helaas komen te vervallen omdat er zich maar 3 gegadigden hadden opgegeven. Volgend jaar wil ik het nog wel eens proberen: zelfde doel, de Poelboerderij in de Wormer op 15 september 2018. In de zomereditie van de Alchemilla meer nieuws hierover.

Oproep voor vitrine materiaal

Beste IVN'ers,

Dit is een oproepje vanuit het expositieteam. Wij zijn voor 2018 op zoek naar interessant expositiemateriaal voor in de vitrines. Wij zijn ook op zoek naar natuurverzamelingen en kunst uit de natuur. **Dus heb je een mooie verzameling of iets bijzonders om te laten zien? Dan is dit nu je kans!** Neem contact op met Beppie van der Wegen b.vd.wegen@ivn-westfriesland.nl

Onze sponsors

WFO

mr. Hans van der Horst
mr. Anna Bakker
mr. Kees van Duin

Net iets meer notaris

Burgemeester Schrijnderlaan 2, 1613 JW, Grootebroek
Zuiderkerplein 9, 1601 HK, Enkhuizen
T (0228) 51 24 44, F (0228) 51 52 03
Info@wfonotarissen.nl, www.wfonotarissen.nl

ABZ SEEDS
GOURMET STRAWBERRIES

*Internationaal specialist
in aardbei F1 hybriden*

ABZ Seeds is een Hollands veredelingsbedrijf welke zich volledig toelegt op de ontwikkeling van F1-hybride aardbeirassen, vermeerderd door zaad.

Met onze aardbeiplant Delizz® kan iedereen op een eenvoudige manier thuis aardbeien kweken.

Vanuit ons mooie pand Holland Strawberry House aan de Vleetweg in Andijk werken wij met een enthousiast team aan de verdere ontwikkeling van F1-hybride aardbeirassen, omdat wij iets willen betekenen voor liefhebbers van aardbeien over de gehele wereld.

Vleetweg 12 | 1619 PR Andijk | Holland
T: +31 228 515280 | info@abz-strawberry.nl
www.abz-strawberry.com

HOLLAND STRAWBERRY HOUSE

Ik geef de pen door...

Jan Flink

In het diepe..

Een tijd geleden was ik met vakantie bij Nijverdal. Een heide- en dennengebied met aan de zomen een mix van loof- en dennenbomen. In deze zomen blijft het omgehaalde hout liggen. Daar fermenteert het en biedt het een gevarieerde en vruchtbare ondergrond voor zwammen, schimmels en paddenstoelen. In een middag heb je er zo 30 à 40 soorten gespot. Tijdens het fietsen had ik al mooie open plekken gezien waar heide en bos tezamen komen. 'Dit zou wel eens een goede plek kunnen zijn om de Geitenmelker te kunnen zien', dacht ik toen.

Ik volgde toentertijd de natuurgidsencursus en deze mogelijke ervaring wilde ik wel met anderen delen. Ik organiseerde een excursie voor campinggasten en om 20.00 uur verzamelden zich 15 fietsers. Er waren veel vragen, zoals: 'wat is een Geitenmelker?', 'hoeveel zijn er?', 'zijn ze gevaarlijk?' en 'hoe zien ze er uit en welk geluid maken ze?' Ik zei dat ik er nog nooit één gezien of gehoord had. Gelijk kwam de vraag: 'hoe weet je dan of ze er zijn?'

Ik vertelde dat ik een plek gevonden had die een perfecte biotoop kon zijn om met een beetje geluk de geitenmelker te zien of te horen. En dat je je moest concentreren op een geluid dat je niet kent. We gingen op weg. Op de bewuste plek aangekomen, hadden we vanaf de iets hogere positie, een perfect uitzicht over de heide.

Opeens hoorden we een vreemd geluid. Iedereen luisterde gespannen en er landde een vogel in een dennenboom. De vogel ging zitten in de lengterichting van de tak, de typische houding van de Geitenmelker. Het zat stil en was amper te zien door de schutkleur.

Even later klonk weer een geluid als van een schorre kikker met veel 'rrrrrrrrrrrrrr'. In de schemering zien we een Geitenmelker al zigzaggend op ons af komen. En alsof dat nog niet genoeg was, zat er vlak achter een Velduil die jacht maakte op de Geitenmelker. Deze probeert de uil te ontwijken, daarbij dat vreemde geluid makend. Ze gaan recht over ons heen, iedereen is er stil van.

Zo'n gebeurtenis maak je maar eens mee, ik moest 70 jaar wachten. Ik heb toen de groep verteld dat ze het waarschijnlijk nooit meer zullen zien.

De Geitenmelker heet ook wel Dagslaper of Nachtzwaluw.

Het vliegt als een uil, ziet er uit als een Koekoek en heeft net als de zwaluw aan de open bek rechtopstaande veertjes die de vang-kans vergroten op insecten en nachtvlinders.

Bij terugkomst op de camping waren er heel veel bedankjes. Eigenlijk te veel, want ik heb er niks voor hoeven doen. Als aankomend natuurgids had ik gedaan wat een gids doet, namelijk je enthousiasme voor de natuur overbrengen op de toeschouwer en dat is toen perfect gelukt.

Voorinformatie m.b.t. de jaarlijkse contributiebetaling

Rob den Hartog

Op maandag 15 januari 2018 wordt bij de leden en donateurs die ons daarvoor hebben gemachtigd de verschuldigde contributie ad. € 24,00 (eventueel vermeerderd met € 3,00 per ingeschreven huisgenootlid) of de vrijwillige donatie met een minimum van € 10,00 van hun IBAN-rekening afgeschreven.

Bij onze Europese incasso worden het achterop deze Alchemilla bij uw adresgegevens afgedrukte IVN-lidmaatschapsnummer als machtigingskenmerk en ons incassantenummer NL23ZZZ406248590000 vermeld. Tenzij anders overeengekomen betalen de landelijk aangemelde leden hun bijdrage rechtstreeks aan IVN Nederland. De handmatig betalende leden ontvangen begin januari 2018 van ons een betalingsverzoek voor de in de ALV 2016 vastgestelde contributie, verhoogd met € 2,00 administratiekosten.

Van de bestuurstafel

Gé Kenter

Er zijn wederom een aantal zaken aan de orde die enige tot veel aandacht behoeven.

Zo heeft Annette het scholenwerk moeten opgeven omdat ze dit niet goed meer kon combineren met haar eigen werk. Frieda heeft zich weer opgeworpen om hier in te springen door diverse zaken te regelen. Dit echter met het nadrukkelijke verzoek, te zorgen voor een opvolger van Annette, want ook Frieda kan niet alle hooi op haar vork nemen. Dus beste leden, denk na, wie o wie, hier moet echt snel iets gebeuren. Het is een belangrijke activiteit waar ons IVN mede op drijft en ik neem aan dat wij met zijn allen niet ten onder willen gaan!

Helaas is Incotec nadat het sponsorcontract was verlopen geen sponsor meer van het IVN. Dit impliceert ook dat de Incoteczaal van naam mag veranderen. Besloten is om deze zaal gewoon weer de bovenzaal te gaan noemen.

Het Landelijke IVN heeft een nieuw logo ingevoerd. Briefpapier kunt u downloaden via onze website. Ook mag dit via e-mail aan mij worden gevraagd, dan mail ik het jullie toe.

Wat betreft de VOG is alles geregeld. Mochten er nu nog mensen zijn die omgaan met kinderen en ouderen en nog geen VOG certificaat hebben ontvangen, mail dit dan naar mij met de volgende gegevens: Naam en/of trouwnaam, voorletters, geboortedatum, adres, postcode en woonplaats, telefoonnummer en e-mail adres. Voor diegenen die inmiddels een VOG hebben ontvangen en mij nog geen kopie hebben gemaild, gaarne alsnog mailen naar mij.

De vereniging heeft voor bij de invoering van de VOG ook twee vertrouwenspersonen benoemd. Het bestuur heeft Eleonora de Boer en Tjalling James bereid gevonden om deze taak op zich te nemen.

Bij de e-mails zit steeds meer spam. Dit komt o.a. binnen door gebruik van de IVN computer voor andere zaken dan waar deze voor is bestemd. Dringend verzoek om de IVN computer alleen te gebruiken voor IVN doeleinden. Geen privé-bezoekjes dus op allerlei sites, waardoor deze spam ontstaat.

Dit was het dan weer, let nog wel even op de uitnodiging voor de ALV en de Nieuwjaarsreceptie, elders in deze Alchemilla vermeld.

Wetenswaardigheden uit ons werkgebied

Hans Verhoeven

15 oktober 2017: In het vorige nummer brak ik al een lans voor de Jaarrond Tuintelling na de ontdekking van een Bandheidlibel in mijn tuin. Al meer dan 150 weektellingen heb ik gedaan in mijn tuin in Bovenkarspel en die opgestuurd. De bedoeling is dat je alle dieren en eventueel planten en paddenstoelen die je in je tuin waarneemt doorgeeft aan de organisatie.

Zo ontdekte ik vanuit de huiskamer een naaktslak op het terras voor mijn huis die wel erg donker was. Dus, met fototoestel, naar buiten gesneld en eerst de naaktslak maar eens goed bekeken.

De kleur was inderdaad zwart maar ik zag meteen iets wat ik nog nooit had gezien. Vanaf het rugschild tot aan de staartpunt liep een iets verhoogde kam. Ik had mooi licht dus de slak van alle kanten gefotografeerd en dan maar eens de zoekkaart er bij.

Weer iets geleerd: die kam op de rug komt bij meer soorten naaktslakken voor en heet een "kiel". De groep die dat heeft heet kielnaaktslakken. Vanaf de zoekkaart leek het een Zwarte kielnaaktslak (*Milax gagates*). Vervolgens ging ik Googelen en op de website van de Nederlandse Malacologische Vereniging (NMV) zag ik een verspreidingskaart die tot mijn verbazing aangaf dat de soort slechts bekend was van enkele plekken in Nederland: Zeeland, Limburg, Zuid-Holland en Noord-Holland (onder de grens Purmerend-Alkmaar). De foto's waren duidelijk en ik stuurde ze op naar Waarneming.nl.

Twee dagen later kreeg ik een antwoord met de opmerking dat dit waarschijnlijk niet de Zwarte maar de Ruwe kielnaaktslak (*Milax nigricans*) was. Natuurlijk meteen opgezocht in Google en deze soort blijkt nog veel zeldzamer te zijn dan de Zwarte kielnaaktslak. Op de verspreidingskaart (Stichting Anemoon) was de soort alleen nog maar rond Amsterdam en Purmerend genoteerd.

Even voorstellen: Ruwe - of Siciliaanse kielnaaktslak (Milax nigricans)

Foto: Hans Verhoeven

Hier is de kiel goed te zien.

Foto: Hans Verhoeven

Daarna gebeurde er een heleboel: diverse deskundigen werden ingeschakeld en mailden naar mij dat het hier bijna zeker ging om de Ruwe kielnaaktslak.

Op 28 oktober kwam ik thuis en zag op de stoep voor mijn voordeur 3 Ruwe kielnaaktslakken, zowaar een kleine kolonie. Ook deze op Waarneming.nl gezet en dit ook weer gemeld aan de Nederlandse Malacologische Vereniging. Omdat het een zeer zeldzame soort is (en er meerdere exemplaren in mijn tuin waren) bood ik aan een exemplaar te zoeken en die op te sturen naar Naturalis in Leiden alwaar ze een museumbestand van exemplaren bijhouden. Dat vonden ze fantastisch: in een plat doosje stoppen met een stuk nat papier, daaromheen een plastic zakje, in de enveloppe en zo laat mogelijk op de bus doen.

De volgende avond gezocht en vond ik er weer één die ik volgens opgave in een plastic doosje met nat papier stopte. Toen maar even in de koelkast gezet en die de volgende dag, vlak voor de buslichting, op de post gedaan. Twee dagen later kreeg ik een bedankmail en de mededeling dat de slak goed was aangekomen en ze het diertje op gingen kweken tot volwassenheid. Pas dan kon met zekerheid worden vastgesteld dat het om een Ruwe kielnaaktslak gaat.

Ik heb voor het IVN meteen de KNNV-veldgids Slakken en Mossels aangeschaft. Voor de Inventarisatiegroepen is het ook leuk om de slakken van het Streekbos en Egboetswater op naam te brengen. Daarin vond ik dat de Ruwe kielnaaktslak Milax nigricans, Siciliaanse kielnaaktslak wordt genoemd. De informatie daarbij: deze soort is pas sinds 1999 bekend in Nederland en waarschijnlijk vanuit Engeland via Frankrijk en België in ons land terecht gekomen.

Ik heb me natuurlijk afgevraagd hoe zo'n gekke soort ineens in Bovenkarspel tevoorschijn komt. Ik heb het volgende vermoeden: mijn burens hebben vorig jaar een tuinbedrijf opdracht gegeven de hele tuin onder handen te nemen. Oude beplanting weghalen en nieuwe planten en struiken

er in. Natuurlijk kunnen dan slakken of hun eitjes meegenomen zijn. Als het eitjes waren zijn het na een jaar jonge exemplaren. Precies zoals ik ze heb gevonden.

In al die jaren in mijn tuin genoteerd: Segrijnslak, Gewone tuinslak, Zwitserse glansslak, Zwarte wegslak, Rode wegslak, Spaanse wegslak en Lichte aardslak. Nu dus ook de Ruwe kielnaaktslak. En allemaal in een gewone tuin in Bovenkarspel.

Als ik meer weet, dan vermeld ik dat in één van de komende Alchemilla's.

Ledenmutaties 4e kwartaal 2017

Rob den Hartog

Inschrijvingen

12-09-2017	Dhr. N.J. Wenker, Medemblik
18-09-2017	Dhr. K.H. Bakker, Berkhout
11-10-2017	Mw. M. Veldkamp, Hauwert
08-11-2017	Mw. S. Broers, Blokker
16-11-2017	Dhr. D. Hardeman, Wervershoof

Uitschrijvingen

26-10-2016	Dhr. P. Boon, Wijdenes
31-12-2017	Dhr. L. van Staden ten Brink, Amsterdam
31-12-2017	Mw. E. Giltjes, Amsterdam
31-12-2017	Mw. T. Boon, Wijdenes
31-12-2017	Mw. W. Dudink, Bovenkarspel
31-12-2017	Mw. I.M. Piels, Bovenkarspel
31-12-2017	Mw. A.C.M. Lissing-Deschan, Opmeer

Totaal aantal leden en donateurs: 296

Inventarisaties in 2017

januari - Dreiging

maart - Overvliegende ooievaar

mei - Werk op de Zuidoever

foto Hans Verhoeven

juni - Vroege glazenmaker

juni - Brede orchis

april - Elzenhaantje

mei - Grote keverorchis

foto Wil Stelling

augustus - Klein geaderd witje
op Griekse alant

oktober - Groen zuringhaantje

november - Paddenpoel

foto Hans Verboeven

foto Hans Verboeven

A black and white photograph of a park. In the foreground, there is a dark, textured ground, possibly a path or a field. In the middle ground, a calm pond reflects the sky and the trees. On the left side of the pond, there is a playground structure with a slide. The background is filled with a dense line of trees, some of which are bare, suggesting a late autumn or winter setting. The sky is filled with large, dramatic clouds.

Jaarverslagen

*Paddenstoelenstudiegroep PWF • Natuurkoffer • Werkgroep Egboetje
IJsvogelwerkgroep • Redactiecommissie Alchemilla • Fluisterboot
Publieksactiviteiten • Inventarisaties • Arrangementen • Werkgroep
Knotten • Tentoonstellingen • Werkgroep Ecoproject • Cursussen
Weidevogelwerkgroep • Scholenwerk • Werkgroep Duurzaamheid
PR en persberichten • Ledenadministratie • Boekenmarkt*

Paddenstoelenstudiegroep PWF

Wil Stelling

Ook in het jaar 2017 is de paddenstoelenstudiegroep weer actief geweest.

In het voorjaar kwamen we 8 maal bijeen. Het was niet super geschikt weer voor de paddenstoelen, maar het blijft leuk om in het veld te kijken en bijvoorbeeld opeens een felgele kleur te ontdekken van de Gele trilzwam (foto), of Gewone fluweelpootjes te zien schitteren in de zon. (foto) We hebben ook met de microscopen gewerkt (met een kleiner aantal deelnemers), maar we missen nog een goed werkende camera, die de microscoopbeelden op de computer kan weergeven, zodat we ze beter kunnen bekijken). Aan het begin van het najaar was het erg droog, vandaar dat we in september een spontane bijeenkomst hadden in het Robbenoordbos, waar wel wat meer te ontdekken viel. Daarnaast zijn we nog 7 maal in het najaar bijeen geweest en 4 maal hebben we ook met de microscopen gewerkt.

De onderstaande locaties werden bezocht:

Voorals Streekbos, maar ook Zanddepot, Dijkgatbos, Egboetje, Robbenoordbos.

Leuke bijzonderheden waren:

In het Zanddepot stonden veel Witte kluitzwammen

In het Streekbos was een boomstronk lange tijd voorzien van prachtige Gewone oesterzwammen.

In het najaar groeiden er opvallend veel Gewone wimperzwammen.

In het late najaar en de wintermaanden zien we Rode kelkzwammen/Krulhaarkelkzwammen op steeds meer plaatsen tevoorschijn komen.

Eind februari zal het overzicht, dat in het SP ter inzage ligt in de map Paddenstoelen, weer beschikbaar komen.

De kennis die we opdoen draagt ook bij aan andere activiteiten van het IVN:

Cursus NGO: Cursusavond en praktijkochtend en 4 stage-lopers van de cursus.

Publieksexcursie voor volwassenen op zondag.

Bijdrage aan de inventarisatie-ochtenden van het Egboetje en het Streekbos

1x scholenexcursie over paddenstoelen voor het Martinus college.

Nieuwsgierig geworden en zin om mee te doen?

Op de website van onze IVN afdeling staat een overzicht van de komende activiteiten. Zie onder Werkgroepen: Paddenstoelenstudiegroep.

Gele trilzwam

Gewoon fluweelpootje

Natuurkoffer

Marianne Ouwerkerk

Wij hebben dit jaar 19 presentaties gegeven in verzorgingshuizen aan licht tot zwaar demente cliënten. Dat is meer dan het dubbele van voorgaande jaren.

Vaak worden we door dezelfde instelling teruggevraagd, wat aangeeft dat ons werk op prijs wordt gesteld. Het geeft altijd weer een tevreden gevoel als mensen reageren op prikkels die je hen aanbiedt.

Dat gebeurt door middel van het ophalen van oude herin-

neringen, laten ruiken, proeven, voelen en beleven. Vooral dat laatste.

Onze werkgroep heeft zich uitgebreid tot 13 vrijwilligers die zich voor 100% inzetten om de cliënten een fijne middag te bezorgen. Eén instelling heeft ons voor haar 9 woningen gevraagd in de maand oktober en toegezegd ons te vragen voor vier seizoenen in 2018.

Ook dit jaar werd onze werkgroep uitgenodigd om een kraam te bemannen tijdens de waterweken in Medemblik. Zo hebben we onze natuurkoffer weer kunnen promoten.

Werkgroep Egboetje

Ria de Graaf

Het is een mooi jaar geweest met bijzondere herinneringen, zoals het plaatsen van de Adri boom en daarnaast veel leuke en ook spannende activiteiten.

Henk Lanting is het wat rustiger aan gaan doen en heeft het stokje over gedragen. Ruud Dijkstra en Ria de Graaf zijn sinds maart de coördinatoren van het Egboetje.

In januari zijn alle nest- en vleermuizenkasten weer schoongemaakt, gerepareerd en opgehangen. Er hangen nu 33 kasten en elke maand kijken we of er bezoekers zijn geweest. Verschillende NGO-cursisten hebben meerdere keren geholpen bij het monitoren.

Er zijn 22 publieksactiviteiten geweest en het bezoekersaantal was gemiddeld tussen de 5 en 25 personen.

Het Egboetje en het Ecoterrein werken beide aan een nieuw beheersplan zodat de biodiversiteit en duurzaamheid in de gebieden vergroot kunnen worden.

Er zijn heel wat scholen op bezoek geweest. De grootste opkomst was voor de activiteit van 'het waterdiertjes vangen'. Met mooie vangsten zoals de Geel gerande keverlar-

ve en de volwassen Geel gerande kever. Maar ook de Spinnende watertorlarve en het volwassen exemplaar. Natuurlijk werden er ook een heleboel visjes gevangen, want die horen er ook bij.

De bloembedden zijn met gaas afgezet om de konijnenvraat tegen te gaan, met goed resultaat. Er stonden dit jaar bloeiende planten zoals het Hartegespan, de Dagkoekebloem, Komkommerkruid, Goudsbloem, Longkruid, Ezelsoor en de Gewone raket. Vlinders en insecten wisten de weg naar de bloemen snel te vinden. Brandnetelvelden met distels - altijd al ruim vertegenwoordigd - trokken op hun beurt ook weer vliegende beestjes. Vooral de Argusvlinder liet zich vele malen zien.

Regelmatig is er gewerkt om de paden brandnetelvrij te houden, de brug bereikbaar te maken (deze was geblokkeerd met boomstammen) en op de juiste wijze duurzaam te maaien.

Onze werkgroep gaat regelmatig aan de slag, met de hand en met de zeis wordt er gewerkt en er werd regelmatig van de koffie met koek genoten. Dat is waar we met z'n allen naar streven, met plezier en gezelligheid actief zijn in "Het Egboetje".

Een druk bezochte activiteit bij het Egboetje

Een IJsvogel

IJsvogelwerkgroep

Douwe Greydanus

De winter liet zich ook dit jaar niet gelden en terwijl de schaatssers zich verbeteren en hoopten op natuurijs bereidden de IJsvogels zich voor om een nest te beginnen. Doordat de winter ver weg was overleefden veel IJsvogels het.

Op verschillende nieuwe plaatsen lieten de IJsvogels zich dan ook regelmatig zien en dat nodigde uit om er een voorziening voor te treffen. Nadat de wand gereed was en een stok uit de kant boven het water bevestigd was zat er al één op, dus dat beloofde wat. Een week lang werden ze daar gezien en zelfs gingen ze de gang in, maar uiteindelijk kozen ze voor een andere plek. Veelal is dat een zoekplaatje en later zie je wel jongen vliegen, maar waar het nest dan was is de grote vraag. Uiteindelijk kwamen wij er achter dat er drie legsels groot gebracht zijn wat niet wil zeggen dat

ze ook allemaal volwassen worden.

Verstoring voor het mooiste plaatje werd ook gemeld door een toezichthouder die helaas geregeld mensen er op moest wijzen afstand te bewaren. Kans is altijd aanwezig dat ze hun broedsel verlaten. Gelukkig is het goed gekomen en is alles uitgevlogen. Na een positief gesprek met de Gemeente zal Gemeentewerken er een scherm voor het nieuwe seizoen gaan plaatsen, zodat men erachter de vogels kan observeren zonder deze te verstoren.

U kunt ook een steentje bijdragen door IJsvogels die u ziet door te geven aan de coördinator; wij zijn ook afhankelijk van de vele ogen in het veld en over de plas.

In overleg met dhr. Jelle Harder van www.degroeneacademie.nl kunnen wij vaststellen dat er dit jaar 27 nesten zijn groot gebracht en dan missen wij er vast heel veel.

Ten opzichte van 2016 zijn er 6 nesten meer tot stand gekomen..een mooi resultaat !

Redactiecommissie Alchemilla

Michelle Prins-Bank

WORKSHOP

“Tijdschriften maken is lezen met andermans ogen”

Dit was de insteek van een zeer interessante en praktische workshop die gegeven werd in het hoofdgebouw van het IVN in Amsterdam op zaterdag 4 november j.l. Namens de redactie waren Lisbeth en bovengetekende aanwezig.

Er waren collega's uit diverse streken van Nederland die allemaal hun eigen ledenblad mee hadden genomen. Hier deden we veel inspiratie op!

Richtlijn die dag was : ga niet uit van wat jij wil maken, maar wat de lezer wil lezen. Aan het eind van de dag gingen we boordevol informatie en frisse ideeën naar huis!

Fluisterboot

Theo Ruiter

Schipper/Gids van het IVN

Het blijft een wonder dat mooie boothuis. Het oude boothuis heeft zich jaren goed gehouden totdat ze lucht kregen van de accu's. Maar uiteindelijk kwam ook het verval om de hoek kijken. De stelling voor de kussens en reddingsboeien hadden Kees Verberne en ik er al uit gesloopt.

Het dak van asbestplaten is er afgehaald door Han Oranje, Kees Verberne en Klaas Slagteren en die had zijn zwager Wim Mol ook maar meegenomen zodat er voor mij geen werk overbleef. Geert Pieterse kwam nog even langs en kon gelijk helpen. Alle platen werden ingepakt en afgevoerd naar de HVC. Twee battings en de accukisten opgehaald voor het nieuwe boothuis. Het sloopbedrijf van der Bel uit Middenmeer heeft kosteloos het boothuis gesloopt. De palen zaten zo'n twee meter in de klei, die gingen er met moeite uit. Han Oranje en Kees Verberne hebben de hele handel naar de stort gebracht. Met de kettingzaag ingekort om te kunnen vervoeren. Aanhanger na aanhanger.

Moesten we eerst alle kussens en boeien opslaan na het varen, nu kan alles blijven liggen en is de boot direct vaarklaar. Dat allemaal dankzij het nieuwe boothuis. En dat vlak bij onze accommodatie.

BIJZONDERE GEBEURTENISSEN DIT JAAR

- Aandacht voor de Koninklijke onderscheiding die Theo en Corrie Ruiter-Duin eerder mochten ontvangen
 - Er startte een nieuwe opleiding voor natuurgidsen
 - Op 12 mei werd het nieuwe boothuis in gebruik genomen
 - In natuurgebied het Egboetswater werd een gedenkboom voor Adri Bozelie geplant
 - Er werd een oeverwaluwand gerealiseerd in het Drachterveld
 - Het Texelweekend van de natuurgidsen in opleiding
- Ik heb het verslag van dit weekend met veel belangstelling gelezen, vooral het gedeelte over natuurgebied “Het Alloo”, omdat ik een paar jaar geleden in het groepje over dit gebied zat.
- Dat zorgde voor veel leuke herinneringen!

Namens de redactie van de Alchemilla wens ik iedereen een groen, gezond en gezellig 2018 toe!!

Er waren rijgoten die niet te gebruiken waren. Slagtech heeft ze kosteloos gerepareerd en doordat we nu een eigen instapsteiger hebben kunnen ze vastgeschroefd worden voor een veilig rolstoelgebruik. De leuning is een goede steun voor het trapje, maar voor de oudere mens veel te kort. Ook deze is kosteloos aangepast door de firma Kooy.

Door alle aandacht die het nieuwe boothuis kreeg in vele kranten en de opening op 12 mei door de burgemeester leverde dat veel boekingen op voor een vaartocht. 685 personen hebben zo meegevaren. Ongekend veel. Het varen voor 'Samenloop voor Hoop' was voor mij ook een emotionele ervaring. Maar daar zie ik met voldoening op terug.

Nu nog de boot op winterstalling en een fantastisch jaar wordt daarmee afgesloten.

Ledenadministratie

Rob den Hartog

Het jaar 2017 zijn wij gestart met 275 leden, waarvan er 207 en 16 huisgenootleden ons gemachtigd hadden om de contributie d.m.v. een automatische incasso van hun IBAN-rekening af te schrijven. Onze 6 ereleden waren geen contributie verschuldigd. De resterende 38 leden ontvingen omstreeks 15 januari een contributienota met toeslag wegens niet-automatische betaling. In de loop van 2017 hebben 16 leden hun lidmaatschap opgezegd.

Met nog een maand te gaan hebben zich in 2017 ook weer 37 nieuwe leden aangemeld, waardoor wij ten tijde van het schrijven van dit verslag (30 november) verwachten het jaar 2017 met 296 leden af te zullen sluiten. De opbouw van dit ledental is als volgt: 6 ereleden, 15 huisgenootleden, 28 handmatig betalende leden en 247 automatisch betalende leden, waarvan 8 donateurs.

Publieksactiviteiten

Frieda Bus

Dit jaar, 2017, staat bij mij in het teken van de cijfers anders genoemd het turven van alle bezoekers bij IVN in het Streekbos Paviljoen, de deelnemers van een IVN-activiteit maar ook alle IVNers en hun activiteiten.

Dit wordt te weinig onder de aandacht gebracht. Zonder al deze zeer enthousiaste natuur- vrijwilligers kan het IVN afd. West-Friesland niet draaien.

Bij IVN in het Streekbos, het Egboetswater en elders in West-Friesland worden IVN-activiteiten gegeven. De doelstelling van het IVN is: educatie geven over natuur, milieu en duurzaamheid. Altijd ben ik op zoek naar nieuwe ideeën om de bezoeker te stimuleren om naar het IVN afd. West-Friesland te komen zodat de gidsen hun kennis kunnen overdragen over natuur, milieu en duurzaamheid aan de bezoeker. Het is van belang om de activiteit op een dusdanige wijze te brengen dat het de bezoeker stimuleert en er een bewustwording komt voor respect voor en over de natuur.

IVN Netwerken

In de 17 jaar dat ik de IVN Publieksactiviteiten coördineer heb ik in de loop der tijd een groot regionaal netwerk opgebouwd.

Samenwerken – kennis aanvullen – een beroep op elkaar kunnen doen zonder de portemonnee open te trekken. Het is goud waard om zo'n netwerk te hebben en te koesteren. Daarom wil ik deze keer de bedrijven en organisaties onder de aandacht brengen:

Als eerste de IVNer sponsor **Gé Bentvelsen**, hij geeft ook jaarlijks met de Moederdag-fluisterboot-vaarexcursie een Moederdagpresentje aan de aanwezige moeders en oma's. Zij krijgen allen een aardbeienplant van het bedrijf van **Gé Bentvelsen ABZ Seeds**, **Huisjepluisje de konijnenopvang** (Danielle Mintjes), **Preparateurs** (Willem Boot) en (Jan van Hout), de contacten met alle **verzorgingshuizen** waar het IVN mee samenwerkt (Marianne Ouwerkerk), **De Biologische Schapenboerderij** (Mark en Anita van Alderwegen), **Landschap Noord-Holland** (Dorien Hoogedoorn), **Slangen en Krokodillen** (André Franssen), De tuintjes van **Albert Heijn**, **AWN**, **vereniging van vrijwilligers in de Archeologie** (Gerti de Koeier e.a.), **Kinderboerderij SKIK** (Mychel Cornelissen), **Fruittuin 't Keetje** (familie de Boer), **De Bonte Piet** (Marije de Heer), **SBB** (Rieke Zwagerman), **Kruidendeskundige** (Annet van der Tweel), levering van de zaden voor de **BBBBBom** activiteit, (Tuinclub 't Venkeltje) en **ABZ Seeds aardbeienplantjes** (Gé Bentvelsen), de goede samenwerking met **WFA Open dag Water & Recreatie** (Mark Boukens), organisatie **Landelijke slootjes weekend**, de ratten van **Rationia** (Tonia Vergunst), jaarlijkse **waterweekmarkt** te Medemblik (Ria de Graaf), het **bijenhuis** (Henk Stam), **Repair-café** te Hoorn (Jeanette Fuchs), **Landelijke nacht-vlinder-nacht** (Fred Weel), **poppentheater Blauw-blauw** (Mychel Cornelissen), organisatie **Nacht van de nacht**, Nationale Natuurwerkdag.

De kans is groot dat ik iemand ben vergeten, hiervoor mijn excuses.

Media

Toos Brink, ons IVN-media aanspreekpunt heeft in 2017 weer enorm veel werk verricht om van al deze IVN Publieksactiviteiten brochures en persberichten te maken.

Cijfers en turven

Dit jaar (2017) staat ook in het teken van turven.

Normaal reken ik de activiteiten van een aantal werkgroepen bij de Publieksactiviteiten, zoals: de paddenstoelen excursies, knotwerkgroep en de inventarisatie.

Dit alles is nu uitgekristalliseerd en apart geteld, het was een eenmalige berenklus maar het geeft wel een raming.

De activiteiten van alle (23) werkgroepen en het aantal IVNers zijn in 2017 geturfd. Voor de gemiddelde tijdsduur van 1 activiteit reken ik 3 uur.

Daar het jaarverslag op 1 december moest worden ingeleverd zijn de aantallen over december een raming. Totaal waren er in 2017 5.265 IVNers actief in 590 activiteiten.

De uren die elke IVNer, voor het IVN, achter de computer zit zijn niet geturfd.

In het 1ste IVN kwartaal 2017 waren er 1.145 IVNers + deelnemers in 144 act. actief.

In het 2de IVN kwartaal 2017 waren er 1.958 IVNers + deelnemers in 184 act. actief.

In het 3de IVN kwartaal 2017 waren er 1.177 IVNers + deelnemers in 132 act. actief.

In het 4de IVN kwartaal 2017 waren er 985 IVNers + deelnemers in 130 act. actief.

Het onderstaande overzicht zijn de aantallen van de Publieksactiviteiten zelf over 2017:

Jaar	Gezins-Act.	Volw. Act.	Egboets-water	Totaal	IVN bezoekers	Excursie-deelnemers
2006	23	12		35		
2007	32	13		45		
2008	36	11		47	844	2106
2009	22	27		49		
2010	24	18		42		
2011	42	12		56	3312	2337
2012	43	20		63		
2013	54	15		69		
2014	52	28		80	2190	3038
2015	59	25	30	114		
2016	64	61	30	125		
2017	62	27	Waarvan 22	89	3.146	5.138

Daar het jaarverslag op 1 december moest worden ingeleverd, zijn de aantallen over december een raming.

Wat ben ik trots om IVNer te zijn, zoveel natuurlijk enthousiasme om aan de bezoekers ter lering mee geven over de natuur.

Inventarisaties

Hans Verhoeven

Wat is het toch weer leuk om elke maand door het Streekbos te lopen en de seizoenen voorbij te zien trekken. We hebben een redelijk vaste groep die vaak aanwezig is, maar dat is echt niet nodig om met ons mee te genieten: iedereen mag meelopen en kennis op doen. De opzet van de inventarisaties is:

1. Kennis over het gebied verkrijgen
2. Nieuwe soorten planten, paddenstoelen en dieren ontdekken
3. Kennis aan elkaar doorgeven
4. Gidsen voorbereiden op hun excursies
5. De kennis gebruiken om aanpassingen te doen aan het terrein om de biodiversiteit te vergroten
6. Stagiaires van de Natuurgidsenopleiding een mooie, praktische ervaring mee geven
7. Alle gegevens opslaan in de mappen voor de bezoekers van het Streekbos Paviljoen

januari	1 deelnemer
februari	6 deelnemers
maart	5 deelnemers
april	9 deelnemers
mei	13 deelnemers
juni	6 deelnemers
juli	6 deelnemers
augustus	10 deelnemers
september	4 deelnemers
oktober	4 deelnemers
november	4 deelnemers
december	voor het verslag te laat om gegevens te vermelden

In 2017 hebben we wat meer gekeken naar kleine beestjes zoals kevers, spinnen, zweefvliegen, slakken en ander gespuis. Dit moet nog op een rijtje worden gezet en weer worden verwerkt in de mappen in de lessenaar die in onze ontvangstruimte staat. Leuk is: hoe meer ogen, hoe meer er wordt gezien. En bij terugkomst na de inventarisatie proberen alles op te zoeken in de determinatiegidsen, onder het genot van een kop koffie of thee.

Regelmatig lopen er mensen mee die in de Paddenstoelenstudiegroep zitten. Dat levert veel nieuwe soorten op. Omdat het elk jaar anders is (droger of juist natter, warme of koude periodes) is het steeds weer een verrassing wat er nu weer ontdekt wordt. Wil Stelling houdt dat allemaal bij en jaarlijks komt er een "jaaroverzicht" van de soorten die in het Streekbos zijn genoteerd. De lijst is ook in de paddenstoelenmap terug te vinden in de lessenaar.

Nieuwe broedvogel is de Groene specht waarvan een jong letterlijk uit de boom viel in het Ecoproject. Ik heb daarvan verslag gedaan in het zomernummer van de Alchemilla (jaargang 45 nr.3). Tijdens de inventarisaties dit jaar hoorden we de roep van de Groene specht bijna altijd. Ook dat is leuk: je leert spelenderwijs vogelgeluiden. Zo komt ook de IJsvogel regelmatig langs en roept al van verre. De meeste meelopers weten dan al dat het vogeltje in de buurt

is en alle reden om goed op te letten, want als hij langs komt is het een blauwe flits.

De gegevens worden altijd gedeeld met de Ecowerkgroep van Louis van Wegen. Op grond van het voorkomen of ontbreken van soorten kunnen beslissingen worden genomen om het gebied iets aan te passen of aan te vullen met bijvoorbeeld besdragende planten voor vogels of nectar dragende planten voor insecten. Steeds weer om de biodiversiteit beter te maken. Zo zijn we nuttig bezig en bijgaande foto's laten zien dat we ook leuke ervaringen op doen.

Ik wil iedereen uitnodigen om een keer op de 2e zaterdag van de maand mee te lopen. We beginnen om 9.00 u met een kopje koffie of thee en gaan dan gewapend met verrekijkers (aanwezig bij het IVN) en fototoestellen het terrein in. Zo'n wandeling kan soms wel 3 uur duren omdat we zo veel leuke waarnemingen doen. En, zoals gezegd, het is altijd lekker napraten en opzoeken wat we niet weten. Je mag natuurlijk ook halverwege afhaken als er andere afspraken zijn. Niets is verplicht.

Arrangementen

Frieda Bus

Er waren in 2017 6 aanvragen voor een arrangement. De inkomsten waren € 265,00

Hans Verhoeven en ik verwerkten samen de aanvragen "IVN-arrangementen". Het is altijd even zoeken naar een IVN-gids die passend is bij de doelgroep.

De aanvragen waren zeer divers: in leeftijdsgroep variërend van pubers tot bejaarden werden de volgende arrangementen gegeven:

9 april, Streekboswandeling voor een familiebijeenkomst, 30 personen

23 juni, Kruidenwandeling voor personeel van het Clusius College te Schagen, 20 personen

2 oktober, Streekboswandeling voor personeel van Reigersdaal te Hoogkarspel, 24 personen

2 november, Streekboswandeling voor personeel Overvest te Enkhuizen, 15 personen

8 november, Streekboswandeling voor personeel SED gemeenten, 30 personen

9 november, Streekboswandeling voor personeel Overvest te Enkhuizen, 15 personen

Ik wil de IVN-ers bedanken, zij hebben zich ingespannen om aan de deelnemers een leuke en leerzame excursie te geven waar ze met plezier aan terug zullen denken.

Werkgroep Knotten

Jacobje Visser

Bij het verschijnen van dit jaarverslag is de Werkgroep Knotten van IVN-Westfriesland tienmaal in actie gekomen om eigenaren te helpen met het onderhoud van hun soms zeer fraaie oude knotbomen.

Sommige eigenaren hebben een groot aantal bomen, of een beperkt aantal bomen met zo'n enorme knot, dat we ondanks ons gemiddelde aantal knotters van 12 personen per ochtend nog een zaterdag met de hele ploeg terug zijn gekomen.

Ook is een enkele keer doordeweeks met een beperkt aantal vrijwilligers de klus afgerond.

Eén zaterdagochtend is het knotwerk gedaan door de 27 cursisten van de opleiding tot natuurgids onder begeleiding van twee leden van de werkgroep knotten. Ons gezaag heeft ertoe geleid dat in 2017 een totaal van 333 bomen van hun takkenpruk zijn verlost, waarvan 313 knotwilgen en 20 knotessen.

Een knotochtend begint op zaterdag om 9.00 u en we stoppen rond 12.30 u. Tussendoor worden we door de eigenaar met koffie, thee en vaak zelfgebakken taart verwend in de pauze.

Foto: van Rob Rijswijk

Eenmaal hebben we ons knotwerk af moeten zeggen vanwege spiegelgladde wegen en een ijskoude noordoosten wind. Toch lijken we onze planning met de eigenaren te halen. Dit komt omdat we een goed bezette werkgroep knotten hebben met 18-20 mensen op de lijst en maar ongeveer twintig adressen met een hoeveelheid knotbomen van enige omvang (ongeveer 30 bomen). Dus ken je iemand met een aantal knotbomen die wel wat onderhoud kunnen gebruiken binnen ons werkgebied, geef dit dan door aan Rob Rijswijk zodat wij onze diensten aan kunnen bieden.

In April gingen we als uitje met de Werkgroep Knotten met 14 personen op excursie naar de rioolwaterzuivering (RW-ZI) in Wervershoof. Na koffie en een presentatie over het verwerkingsproces binnen in de kantine gingen we naar buiten om dan ook in het echt te zien wat er met ons rioolwater gebeurt. Erg leuk was het om te horen dat zelfs bio--plastics kunnen worden gewonnen uit hetgeen we dagelijks doorspoelen. Nadat we alles over de rioolwaterzuivering wisten sloten we deze zeer geslaagde dag af met een uitgebreide lunch in Hoogkarspel.

Tentoonstellingen

Syl Bajema

Met de expo van al onze favorieten in 'de spotlights,' gingen we 2016 uit met een knal. Ons team ook komend jaar was en is: Beppie van der Wegen, Ria de Graaf, Lisbeth van Lintel, Annetta Kroonenberg en Syl Bajema.

2017 begon met de voorlichting van Lisbeth aan de nieuwe natuurgidsen. Ze vertelde over het werk en de uitdagingen bij de Tentoonstellingsgroep. Twee stagiaires melden zich aan. Onze eerste borden lieten in het voorjaar de roofvogels

zien. De buizerd, zeearend, haviken, kiekendieven (blauwe, grauwe en bruine), sperwer, visarend en de valken (slecht-, boom-, toren- en smelleken). Deze roofvogels kwamen bijna van de borden vliegen in de exporuimte beneden in het Streekbos.

Dankzij Eleonora de Boer en de timmermanshanden van Fred Weel, kwamen enkele expoborden te hangen waar eerder de walvisborden hingen. Hierdoor wordt je bij een bezoek meteen geconfronteerd met de borden, zowel binnen als buiten. Wat ons opviel is dat bezoekers vaak de teksten staan te lezen, waarna ze eigen ervaringen hierover delen met ons en elkaar.

In de zomer gingen we de samenwerking aan met de werkgroep Duurzaamheid. Ze hadden het idee om biodiversiteit, duurzaamheid en het genieten van de tuin te promoten. Het thema 'Meer leven in je tuin,' lieten we zien via de borden: 'Operatie Steenbreek,' de kale tuin, vogels en dieren in de tuin, vlinders en insecten in de tuin, bodembedekkers, biodiversiteit, afval, omgeving en gezondheid en genieten van de tuin. Louis van Wegen kwam met allerlei gereedschap en materiaal uit de tuin voor in de vitrines.

Tijdens het voorbereiden van de expo Bomen, overleed Vic van der Wegen, de man van Beppie en de schoonvader van Lisbeth. Dit was een zware tijd voor beiden. Fijn was dat vele IVN-ers meeleefden.

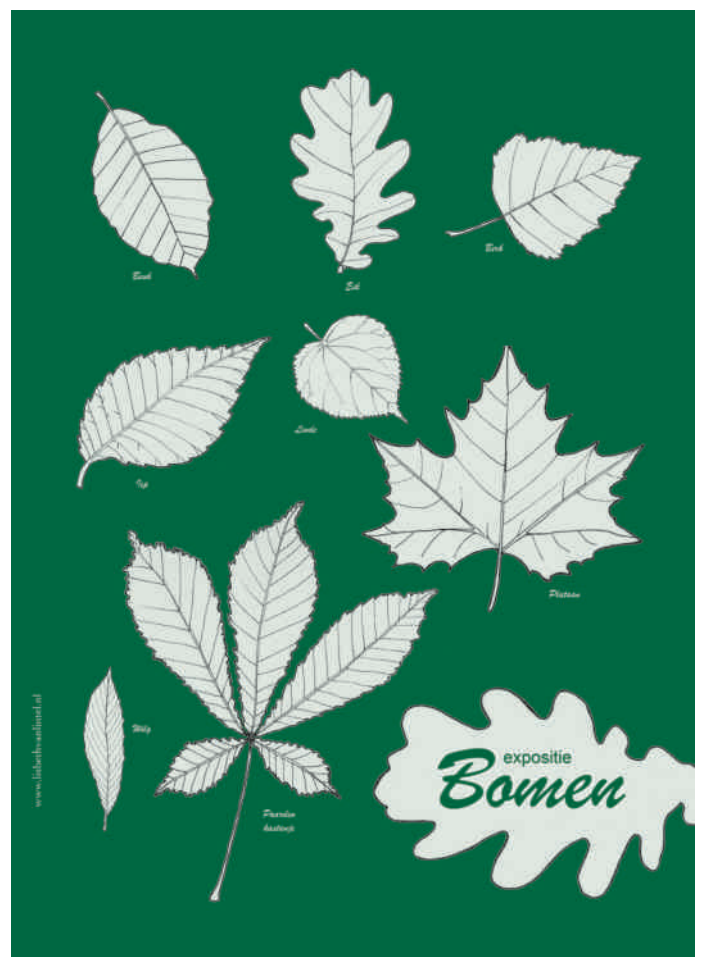
Ons thema bomen liet de volgende borden zien: de iep, zomer- en wintereik, berk, es, linde, kastanje (wilde en paarden), beuk, wilgen en plataan.

De herfsttoog werd wederom vaardig door Toos aangepakt en de foto's in de hoek boven de aquaria komen weer mooi uit. Lisbeth zal in deze Alchemilla nog een oproep doen voor hulp van jullie allen bij het vullen van de vitrines, de opmaak van de toog en de fotolijsten. We zijn benieuwd naar jullie natuurmaterialen van de flora en fauna om ons heen. Wij kunnen de materialen goed gebruiken bij de inrichting van de IVN ruimte in het Streekbos.

Een goed en gezond uiteinde van 2017 en tot ziens in het Streekbos!

Nawoord van Toos Brink

Er waren verschillende natuurfoto-exposities in de bovenzaal van onze leden. Fred Weel heeft er met zijn opvallende blik op de natuur geëxposeerd en de fraaie natuurfoto's van Astrid Bijster zijn tot de jaarvergadering in maart nog te bewonderen.

Werkgroep Ecoproject

Louis van Wegen

Het ecologische samenwerkingsproject van Recreatieschap Westfriesland met het IVN West-Friesland is nu alweer 21 jaar onderweg.

Continuïteit is voor vrijwilligerswerk vaak moeilijk, maar in dit geval is het gelukt om het beheer elk jaar weer te uitvoeren. Daarvan hebben we veel geleerd en dit gebied populair gemaakt bij natuurliefhebbers o.a. door de aanwezigheid van ijsvogels. Die maken dankbaar gebruik van het kraakheldere water dat vol zit met leven. Dit in tegenstelling tot de sloten in de rest van de regio die in september volgroeiden met kroos. De plas is uitgediept en begin dit jaar zijn de grond en bagger die daarbij vrijkwamen verwerkt. We probeerden met dit materiaal een ijsvogelwand te maken, maar dat lukte niet. De grond is gebruikt om een lage plek achter de uitkijkplek op te hogen. Daar groeien nu verschillende soorten struikwilgen die stuifmeel produceren, waarvan de eerste aardhommels en andere insecten zullen profiteren. Wandelaars zullen hier met een bocht om de struikwilgen naar de uitkijkplek geleid worden. Op deze manier houden we het voormalige eiland tussen de plas en de Kerkesloot vrij van bezoekers. Dit komt ten goede aan de rust en dat is belangrijker voor de natuur dan vaak gedacht wordt.

Behalve de verbetering van de plas is het leuk om te melden dat er een broedgeval was van de groene specht en dat we voor het eerst grote keverorchissen hebben gespot. Op deze plek was gemaaid met de bosmaaier. Machinaal groen beheren lijkt op spelen met vuur! Om de biodiversiteit te verhogen zijn er ook wat kruidachtigen geplant, soorten waarvan we verwachten dat ze zich zullen handhaven zonder extra zorg zoals de bosandoorn. Overigens worden er door bezoekers ook willekeurig bollen geplant en zaden gestrooid. Ondertussen handhaven andere geliefde soorten, zoals de dotterbloem, gevlekte rietorchis en grote ratelaar zich prima.

Twee maal zijn er cursisten van de natuurgidsenopleiding rondgeleid die stage willen doen in het Ecoproject. Het thema wordt 'kinderen' en die zien we niet zoveel in het Ecoproject, dus dit kan verfrissend uitpakken.....wordt vervolgd.

De explosie van Rode Kornoeljes en andere struiken die ontstond na het kandelaber en vellen van de schietwilgen blijft onze aandacht vragen. Op sommige plekken naderen we het streefbeeld van stabiele begroeiingen, bestaande uit meerdere soorten planten. Het is een kwestie van lange adem om overal het streefbeeld te bereiken. We geloven dat er meer resultaten te bereiken zijn door goed beheer en herinrichtingen. Met een adviseur van Landschap Noord-Holland hebben we die mogelijkheden in augustus onderzocht. Dit zal leiden tot een opvolger voor het eerste meerjarenplan voor beheer en herinrichting dat in 2008 het licht zag. Middels een artikel in de Alchemilla zijn alle leden uitgenodigd om mee te denken en mee te doen aan dit nieuwe plan. Dit leverde positieve reacties op waarmee we verder kunnen.

Volgend jaar zijn de publieksdagen 'hooidag' en 'natuurwerkdag' nog niet op de agenda van het IVN geplaatst zoals we gewend zijn. Dit wil niet zeggen dat we niet meedoen met de Natuurwerkdag, maar de doelgroep moeten we blijkbaar op een andere manier aanspreken, bijvoorbeeld met een filmpje. De ervaring is dat het grote publiek en IVN-leden zich niet meer laten verleiden tot deelname door algemene oproepen via gratis kranten e.d. Gericht natuurliefhebbers uitnodigen en op andere manieren mensen betrekken bij het beheer willen we nog bedenken en uitproberen.

De Werkgroep Ecoproject bestaat uit 5 leden van wie niet verwacht kan worden dat die tot in de lengte der dagen veel beheerswerk zullen uitvoeren. Een mogelijkheid om de

De jaarlijkse hooidag was weer gezellig, lekker warm en doordat we steeds vaker maaien lukte het om de klus met een kleine groep te klaren.

Eén van de bruggen is verplaatst, waardoor de wandelaars om de weide heen geleid kunnen worden zodat dit deel van het gebied door herinrichting bloemrijker gemaakt kan worden, een lang gekoesterde wens van vele bezoekers.

continuïteit te waarborgen en eventueel meer beheerswerk te gaan doen is het betrekken van hoveniersbedrijven bij het uit te voeren werk. Tot nu toe zijn er door hoveniers eenmalige klussen uitgevoerd. De vernieuwing van het meerjarenplan die we willen onderzoeken is dat derden zoals hoveniers betrokken worden bij regelmatig onderhoud. Vergelijk dit met de betaalde kracht die regelmatig voor het IVN in het Streekbospaviljoen schoonmaakt. Wellicht worden het vaste betaalde krachten voor onderhoud binnen (Streekbospaviljoen) en buiten (Ecoproject)? We hebben het afgelopen jaar al goede ervaring opgedaan

met hoveniersbedrijf Floridus uit Nibbixwoud en voor volgend jaar is alweer een nieuwe afspraak met hen gemaakt.

De ervaringen van afgelopen jaar stemmen hoopvol voor de nabije toekomst. Met meer betrokkenen kunnen we het Ecoproject beter beheren en anders inrichten. Dat gaat soms snel zoals bij het verplaatsen van de brug bij de beestenboet. Alles ten dienst van kennisuitwisseling over natuur en duurzaamheid, mogelijk in een nieuwe jas: filmpjes met gesproken uitleg en muziek, toekomstmuziek.....

Cursussen

Astrid Bijster

In januari 2017 zijn we begonnen met een nieuwe Natuurgidsenopleiding (NGO) met 31 cursisten. Door uitval en persoonlijk omstandigheden zijn er nu 26 cursisten over. Dat is een normaal beeld, er doen zich altijd onvoorziene omstandigheden voor.

Dat we in 2017 met een NGO zijn begonnen is op zich ongebruikelijk: de vorige was pas 1,5 jaar geleden afgerond. De reden dat we zo snel weer begonnen was de enorme reservelijst die we nog hadden, de aanwezigheid van een enthousiast cursusteam en ook heel belangrijk: een grote hoeveelheid betrokken docenten van onze eigen IVN afdeling. Zonder veel publiciteit is de NGO helemaal volgeboekt: er kwamen groencursisten bij, een enkel persbericht en mond op mond reclame deed de rest. We wilden ook niet weer een hele lange reservelijst kweken. De belangstelling voor een NGO blijft echter voelbaar aanwezig. In 2017 hebben zich alweer diverse mensen aangemeld voor een NGO. De reservelijst groeit weer. Na de NGO is het wenselijk deze mensen op de reservelijst een andere cursus vast aan te bieden, bij voorkeur een groencursus.

De NGO leidt cursisten op tot natuurgids en bestaat deels uit lessen over flora, fauna en landschap, maar ook volop in oefenen in presenteren en excursies geven.

Tijdens theorieavonden, die elke 14 dagen worden gehouden, zijn er altijd cursisten die een presentatie moeten geven: een 5 minuten praatje, een 15 minutenpraatje (met 2 cursisten) of een natuurmoment of duurzaamheidsonderwerp. Daarnaast geeft een docent les over een onderwerp met over het algemeen een theoretisch en een praktisch oefengedeelte.

Ook zijn er elke 14 dagen praktijkochtenden buiten waarbij de cursisten aan de slag gaan met het onderwerp uit de theorieles en regelmatig kort de resultaten presenteren. Duurzaamheid is een van de rode draden tijdens deze NGO. Wat is de relatie van het onderwerp met duurzaamheid. Voorheen was dat altijd ook al ecologie. De andere lijn is een didactische leerlijn.

Eén van de hoogtepunten van de NGO tot nu toe is het Texelweekend dat we in juni hebben gehouden. De cursisten hebben tijdens dat weekend hard gewerkt aan het opzetten van een excursie in hun adoptiegebied en op zondag hebben we 5 geslaagde excursies gehad met inbreng van alle cursisten. Een weekend samen op pad verhoogt ook

de groepsbinding, die er voor die tijd ook al was.

Het komende half jaar werken de cursisten aan hun eindpresentatie en vinden ze allemaal hopelijk een plekje binnen onze vereniging waar ze zich thuis voelen. De cursisten hebben tijdens stages in werkgroepen al kennis gemaakt met het werk van IVN West-Friesland en met de actieve vrijwilligers.

In totaal waren er in 2017 41 cursusbijeenkomsten en daarnaast heeft het cursusteam 8 keer vergaderd. Tussendoor hebben cursusteamleden (meestal 2) overleg gehad met docenten over de les of zelf een les of opdracht voorbereid. Voor het cursusteam is de organisatie van de NGO een enorme tijdsinspanning, maar de prettige sfeer in de groep en het enthousiasme steeds weer maakt het allemaal de moeite waard. Dat is onze beloning. Verder wil het cursusteam nu alvast alle docenten bedanken voor de lessen die ze voorbereiden en geven. Ook zij steken veel tijd en enthousiasme in de NGO. Zonder hen zouden we het niet kunnen doen.

Plannen voor 2018

Tot de zomervakantie zijn we nog druk met de NGO met diverse cursusbijeenkomsten, overleg, eindpresentaties en een afsluitend Texelweekend.

Verder hebben we voorlopig de volgende plannen:

Een groencursus en/ of een verdiepcursus

Een terugkomdag van de NGO ergens in het najaar

In het najaar samen met alle docenten van de NGO iets gezamenlijks doen.

Het cursusteam: Ria, Beppie, Anna, Theun, Geert V. en Astrid

Weidevogelwerkgroep

P. Tjeertes en Geert Pietersen

Algemeen Op 9 maart begon het seizoen voor de weidevogelwerkgroep met de startavond. Zoals gebruikelijk was er ook dit jaar weer een grote opkomst, het wordt voorjaar en dan willen de leden weer het veld in. Dit jaar konden we ook 10 deelnemers van de IVN Natuurgidsencursus verwelkomen, zij hadden voor een stage bij de weidevogelwerkgroep gekozen. Na de mededelingen over de indeling van de te beschermen percelen en werkwijze was het woord aan Marco van der Lee. Hij gaf een overzicht van de ontwikkeling van de stand van de weidevogels in ons gebied en daarnaast ook waardevolle tips voor de nestbescherming. Het verloop van het seizoen en de resultaten kunt u verderop in dit verslag lezen.

De slotavond hadden we dit jaar bij de fa. Verdonk. Op dit bedrijf wordt jaarlijks meer dan 200 ha broccoli geteeld en wij mogen daar sinds 2 jaar de nesten beschermen. Hier bleek hoe met een goed contact tussen teler en beschermer prachtige resultaten worden behaald. Daarna kregen we een rondleiding over het bedrijf. We waren onder de indruk van de uitleg over de teelt en de verwerking van de broccoli, alles nauw op elkaar afgestemd en elke dag een vers product naar de winkels.

Op 3 november mocht onze werkgroep gastheer zijn van de jaarlijkse coördinatoren-dag van landschap Noord-Holland. De dag wordt jaarlijks georganiseerd door LNH bij één van de werkgroepen, dit jaar was onze werkgroep aan de beurt. Op deze dag komen de coördinatoren van alle weidevogelwerkgroepen bij elkaar om de resultaten van het afgelopen seizoen te bespreken. Dat was volgens Wim Tijsen van LNH niet al te best voor de weidevogels in Noord-Holland. Plaatselijk hoge predatie en kievit en scholekster met minder nesten en weinig vliegvlug.

Ook wordt vaak het resultaat van onderzoek door LNH besproken. Deze keer ging het over de ontwikkeling van de populatie van de kievit. Het blijkt dat die afneemt, niet zozeer door verlies van nesten, maar vooral door het gebrek aan voedsel voor de kuikens in de eerste dagen na uitkomst. Dit is een algemeen beeld bij de weidevogelbescherming. Een oplossing wordt gezocht in concentratie van weidevogelvriendelijke gebieden waar voor de kuikens wel genoeg voedsel is, maar dit is helaas slechts mogelijk op een beperkt areaal.

Het middagprogramma werd door IVN verzorgd en bestond uit een bezoek aan de fa. Verdonk en daarna een excursie naar de Vooroever. De deelnemers waren onder de indruk van de omvang van de fa. Verdonk en het enthousiasme en de deskundigheid waarmee gewerkt wordt. Daarna vormde de pracht van de Vooroever met z'n verscheidenheid aan natuur in combinatie met oeverbescherming een mooie afsluiting van een zeer geslaagde dag.

Het weer

Ook dit jaar hadden we een relatief zachte winter. Maart was normaal tot zacht, de tweede helft van de maand was zonnig. April begon zacht, maar werd vervolgens koud en droog, wat ongunstig was voor de net uitgekomen kievit pullen. Mei begon koel en droog, werd daarna warm en

zonnig, maar bleef droog. Juni had normale regenval, maar was warmer dan ooit.

De nesten

De eerste eieren

Noord-Holland, IVN-West-Friesland :

Kievit : 9 maart - 10 maart

Grutto : 22 maart - 4 april

Scholekster : 24 maart - 14 april

Tureluur : 26 maart - 13 april

Beschermingsresultaten

Zie tabel 1 - In totaal hebben we 737 nesten beschermd. Dat zijn er 58 minder dan vorig jaar. De achteruitgang zat voornamelijk bij de kievit, waarvan we 53 minder nesten vonden. Grutto en tureluur bleven ten opzichte van 2016 vrijwel gelijk met resp. 84 en 33 gevonden nesten. Van de scholekster werden 150 nesten gevonden, 7 minder dan vorig jaar. Kuifeend met 14 nesten is een opvallende stijger. Heel bijzonder is de vondst van een zomertaling nest.

In tabel 2 zien we dat predatie iets is gestegen, van 3,7 naar 4%. Maar dat is nog altijd laag vergeleken bij de rest van Noord-Holland, waar lokaal tot 26% van de nesten gepredeerd werd.

Door werkzaamheden ging ongeveer 3% verloren, tegen vorig jaar 7%. Echter 8,6% van de nesten werd verlaten, tegen 3,6% in 2016.

Het uitkomstpercentage van 82% blijft hoog en is vrijwel gelijk aan vorig jaar. De rest van Noord-Holland zit gemiddeld op 77% uitkomst.

De gegevensinvoer

Van de 14 actieve zoekgroepen hebben er 9 zelf de gegevens ingevoerd. Van 5 groepen zijn de resultaten centraal ingevoerd. Aangezien we er naar streven om uiteindelijk alle zoekgroepen zelf de gegevens te laten invoeren, zal er extra aandacht worden besteed om dit doel te bereiken.

Conclusie

2017 was een moeilijk jaar voor de weidevogels. De omstandigheden na het uitkomen waren ongunstig. Het aantal beschermde nesten is wat gedaald, vooral door minder gevonden nesten van de kievit. Maar we bleven ruim boven de 700 nesten.

Legsels per jaar en soort

Selectie: NH37 Weidevogelbeschermingsgroep IVN West Friesland 2017

Soort	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bergeend						1				
Bontbekplevier	4	2	1			9	4	1		
Br kiekendief						1				
Fuut					1					
Gele kwikstaart	4		2	5		4	2	3	1	
Graspieper				2					2	
Grutto	147	139	134	98	74	95	71	68	83	84
Kievit	577	587	626	613	434	389	359	380	501	448
Kluut		1	4	12	1	2	11	20	2	
Krakeend	1		1	2	1				4	
Kuifeend	8	6	6	4	3	5	3	4	5	14
Meerkoet	16	3	7	2	6	2	3		1	2
Patrijs	1									
Scholekster	134	155	162	182	134	145	159	121	157	150
Slobeend	6	7	13	2	4	2	1	2	6	2
Tureluur	55	73	72	55	33	30	31	20	29	33
Veldleeuwerik			2	3		4	1	2		
Wilde eend	8	1	8	4	1	2	4	2	1	
Zomertaling										1
Totaal	961	974	1038	984	692	691	649	623	792	734

Versie 1.04 12-11-2017

Legsels per soort

Selectie: NH37 Weidevogelbeschermingsgroep IVN West Friesland 2017

Soort	Totaal	Bekend	Uit	Niet uit	% uit	Pred.	Bew.	Werk.	Verl.	Ov.	Onb.
Grutto	84	77	63	14	81.82	3	0	1	10	0	0
Kievit	448	410	319	91	77.80	16	4	18	46	0	7
Kuifeend	14	14	14	0	100.00	0	0	0	0	0	0
Meerkoet	2	2	0	2	0.00	2	0	0	0	0	0
Scholekster	150	138	129	9	93.48	5	0	1	0	0	3
Slobeend	2	2	2	0	100.00	0	0	0	0	0	0
Tureluur	33	30	25	5	83.33	1	1	0	2	0	1
Zomertaling	1	1	1	0	100.00	0	0	0	0	0	0
Totaal	734	674	553	121	82.05	27	5	20	58	0	11
% van bekend resultaat			82.05	17.95		4.01	0.74	2.97	8.61	0	1.63

Versie 1.04 12-11-2017

Boekenmarkt

Jans Wiersum

Wederom zijn er 2 boekenmarkten geweest dit jaar in SP. De eerste op 28/5 die 350,- euro opbracht, beetje teleurstellend vond ikzelf, daar het een hele mooie zonnige zondagmiddag was met veel wandelaars in het Streekbos. Maar wandelaars zijn natuurlijk niet bij voorbaat ook fervente lezers, jammer dus. 26/11 Maakte het weer helemaal goed, een regenachtige zondag bracht veel boekkopers

naar SP. Aan het einde van de middag had ik 500,- euro op de teller staan, reden om er toch mee door te gaan. Misschien in een wat andere vorm, maar daar ga ik nog even over nadenken.

Met dank aan de dozensjouwers en rubriceerders.

Scholenwerk

Frieda Bus

In januari 2017 heb ik het scholenwerkstokje overgedragen aan Annette van den Berg. Begin 2016 gaf Annette aan dat ze hiervoor belangstelling had. Dat jaar hebben Annette en ik een zeer vruchtbaar en leuk samenwerkingsjaar gehad en in januari 2017 nam Annette het over en werd zij de IVN scholencoördinator afd. West-Friesland. Helaas voor het IVN maar fijn voor Annette kreeg zij een volledige baan die moeilijk te rijmen was met het scholenwerk.

In november 2017 gaf ze dan ook te kennen dat ze wilde stoppen. Zo snel een andere scholencoördinator vinden is zeer moeilijk dus tijdelijk ben ik (Frieda) weer de scholencoördinator geworden. Ik wil Annette bedanken voor haar inzet en goede samenwerking.

Het bestuur gaat op zoek naar een nieuwe IVN-scholencoördinator.

Om die reden weet ik niet veel van deze periode maar ik heb wel een aantal cijfers boven water gekregen. Dit kader geeft een goed beeld van het 'scholenwerk' 2017.

In het kalender jaar 2017 heeft het IVN 2640 leerlingen mogen ontvangen, in 113 schoolaanvragen.

Periode	2015/3	2016/1	2016/2	2016/3	2017/1	2017/2	2017/3
Excursiesoorten	7	15	8	8	8	10	8
Schoolaanvragen	23	52	39	24	21	46	26
Aantal leerlingen	476	1400	1257	690	616	1387	584

tabel

Voor het jaarverslag is het kalenderjaar praktisch ingedeeld in 3 periodes:

Periode 1 = januari, februari, maart en april

Periode 2 = mei, juni en juli

Periode 3 = september, oktober en november

In periode 2 van 2017 waren buiten de normale excursie--periode de volgende extra aanvragen:

In periode 2: 2017, totaal 833 II.

In juni 2017, RSG Enkhuizen: 180 II. van HAVO – VWO niveau

Vrijdag 21 juli 2017 de Idenburgschool: 89 II. Dit was op een ochtend een hele school.

In 2 weken van juli 2017 het Martinus College: 285 II. De leerlingen moesten veldwerk doen in het Streekbos.

Een aantal gidsen geven ook excursies op de scholen zelf. Deze aantallen zijn buiten mijn beeld gebleven dus daar kan ik niets over meedelen.

Rest mij nog om een zeer groot compliment te geven aan alle schoolgidsen. Ze moeten zich met het geven van een excursie voortdurend aanpassen, van een 'kabouterpad' excursie met leerlingen van groep 1, 2 en 3 tot het geven van een 'natuurscircuit' met leerlingen van groep 8 en zelfs aan HAVO en VWO leerlingen. Geloof me, dat is knap.

Tot zover mijn IVN 'Scholenwerk' jaarverslag-aandeel over 2017.

Werkgroep Duurzaamheid

Geert Veldhuis

De Werkgroep Duurzaamheid heeft in 2017 haar activiteiten voortgezet en uitgebreid, ondanks een terugloop van het aantal leden van de werkgroep: 2 leden hebben de voorkeur aan andere activiteiten gegeven m.n. Anna Frederiks en Conny Ligthert. Desondanks heeft de werkgroep een aantal onderwerpen voortvarend aangepakt.

1. Op 11-04-2017 is een bijeenkomst georganiseerd in het SP onder de titel "Meer leven in je tuin". Het doel was tuinvrijwilligers van vrijwilligersorganisaties uit de verschillende gemeenten te interesseren voor en bekend te maken met het vergroenen van tuinen om daarmee de biodiversiteit te bevorderen en wateroverlast tegen te gaan. Maar ook om hen handvatten te geven de tuin zo onderhoudsarm mogelijk te maken middels bodembedekkers.

Er waren in totaal 12 mensen aanwezig: van de vrijwilligersorganisaties 'Helpende Handen' uit Enkhuizen, Welzijns-werk Stede Broec, Wonen Plus uit Drechterland, KNNV en Groei&Bloeï, daarnaast 2 stagiaires van de Natuurgidsen Opleiding en 3 leden van de werkgroep Duurzaamheid.

2. Excursie "Meer leven in je tuin" op 31-05-2017 in o.a. een tuin aan het Westeinde in Enkhuizen van een lid van Groei&Bloeï.

Het doel was tuinvrijwilligers laten zien hoe het vergroenen van tuinen en het vereenvoudigen van tuinonderhoud met bodembedekkers praktisch aangepakt kan worden. Deelnemers van 8 vrijwilligers, uit de hiervoor genoemde vrijwilligersorganisaties, geslaagd door hun interactie en persoonlijke verhalen en door het bereiken van ons doel: educatie m.b.v. voorlichting en documentatie.

3. Groene stadswandeling door het centrum van Hoorn op 07-07-2017.

Het doel was te laten zien hoe juist ook in de stad biodiversiteit kan worden bevorderd. Zeer geslaagd met een opkomst van ca. 25 belangstellenden en dankzij gedegen voorbereiding door stagiaires van de NGO Josien Stringer en Renée Petersen.

4. Herhaling van de excursie "Meer leven in je tuin" op 13-09-2017 voor IVN-leden ging niet door, door te kort PR en daardoor te weinig belangstelling.

5. Evaluatiebijeenkomst "Meer leven in je tuin" voor de tuinvrijwilligers op 18-10-2017 in het SP. Met 6 vrijwilligers en 3 werkgroepleden ontstond een levendige discussie hoe tuineigenaren te motiveren tot vergroenen van hun tuinen. Er werd besloten de excursie voorjaar 2018 te herhalen en te proberen meer tuinvrijwilligers te interesseren m.n.

vanuit Vrijwilligerspunt te Hoorn. De bijeenkomst werd afgesloten met een presentatie van Frans Jongeleen, voorzitter van de bijvereniging in Stede Broec, over "Bestuiving, Bijen en Biodiversiteit".

6. Jaarlijkse Kringloopwandeling in het Streekbos op 29-10-2017 door Astrid Bijster.

Het doel was de verschillende kringlopen van koolstof, stikstof, zuurstof, koolzuurgas en water a.d.h. van verschijnselen in de natuur te laten zien. Met 6 belangstellenden en 4 IVN-ers werd het toch nog gezellig.

7. Presentatie van Duurzaamheids-thema in Natuurgidsen Opleiding: Elke theorieavond is er een DZH-moment of -artikel. Regelmatig komt de relatie met DZH als dessem door de lessen, maar geheel structureel is dat nog niet.

PLANNEN 2018

Opzet jaarprogramma Werkgroep Duurzaamheid 2018

1. Jaarthema: "Biodiversiteit in de bodem"

2. Voorjaar: herhaling cursus en excursie "Meer leven in je tuin"

3. Zomer (begin juli): "Groenwandeling in de stad", dit jaar in Medemblik m. m. v. enkele nieuwe IVN-gidsen

4. In Weekend van de Wetenschap (6/7-10-2018 ?): Microscopisch bodemonderzoek (met bekende ingegraven bekertjes)

5. Najaar: Jaarlijkse Kringloopwandeling in het Streekbos

6. Lezing over bodemonderzoek door Michiel Swûste (Hoogheemraadschap) en/ of Tjalling James

7. PR-filmpje over (Werkgroep) Duurzaamheid voor website

8. Afstemming met tentoonstellingsgroep over jaarthema: Biodiversiteit in de bodem

9. Uitbreiding van deze kleine werkgroep, bestaande uit Astrid Bijster, Louis van Wegen, Eleonora de Boer en Geert Veldhuis (coördinator) met meer leden

PR en persberichten

Toos Brink

De afgelopen jaren is IVN steeds bekender geworden. Daar doen we met z'n allen hard ons best voor. Het weer maar ook de media is erg belangrijk voor een goede deelnemers-opkomst aan onze IVN-activiteiten. Gelukkig krijgen we veel persmedewerking. Soms wel met drie (een keer met vijf!) berichten in één krant en ook facebook en twitter doen volop mee. Iets om dankbaar voor te zijn.

In 2017 zijn er zo'n 100 persberichten en verslagen met bijpassende foto's gemaakt en verzonden aan zo'n 40 (buurt)kranten, informatiesites, subsidiënten en overheden. Met goed resultaat. Soms zelfs zeer verrassend, want de Schapenstreek mocht in maart meer dan 1600 bezoekers ontvangen om de lammetjes te bekijken. Dat is iets te veel van het goede...

17 Keer is een uitgebreid artikel met foto geplaatst in het eerste half jaar, meestal voorafgaande door voorinformatie. Vaak door Theo Groot en Tanja Koopen, beiden werkzaam voor het NH Dagblad en bijna onze huisfotograaf/journalisten. Enkele wil ik hier noemen. Een mooi verslag was de opening van het nieuwe boothuis door loco-burgemeester Willem van Beek op 13 mei. Schipper/ontwerper (lid in de orde van Oranje Nassau per december 2016) Theo Ruiter en het bestuur werden hiermee mooi in het zonnetje gezet. Ook het einde van het wildplassen bij het Egboetje door de aanleg van een septictank haalde de krant en het schrijvende verhaal over Huisjepluis, de konijnenopvang in Midwoud mocht er zijn. De oeverwaluwand in het Drachterveld bij Blokker kwam zelfs drie keer in het nieuws, het was een daverend succes na de moeizame start van de aanleg.

Over het Ecoproject is altijd iets te melden, de egalisering van de bagger uit de plas in februari door de Ecowerkgroep was een sterk staaltje saamhorigheid met kracht. Het Paviljoen kwam negatief in beeld door Orion die de brandveiligheid aankaarte, dat is ook nieuws. Inmiddels zijn de 'obstakels' opgelost. Wil Stelling vertelde in een herfstartikel over paddenstoelen, de 'opruimers' van het Streekbos, en

de Weidevogelwerkgroep olv Geert Pietersen en Marco van der Lee speurde naar kievitseieren in het voorjaar en legde uit hoe agrariërs en vrijwilligers zich inzetten voor weidevogels. Een diepe buiging voor onze vrijwilligers die zoveel tijd en energie steken in de natuur van deze regio!

Folders, kaarten en posters. Dit jaar zijn er buiten de gezamenlijke IVN kwartaal-activiteitenfolder geen nieuwe folders of kaarten aangemaakt. De afname van folders wordt gestadig minder door internet en sociale media. De IVN activiteitenfolder had een jaaroplage van 1600 ex. incl. de Egboetje-activiteiten. De folders worden o.a. verspreid onder de bezoekers, VVV, bibliotheek en gemeentehuis. De folders en flyers op de balie in de hal en ontvangstruimte worden iedere week aangevuld. Voor 2018 is besloten om de kwartaal-activiteitenfolder zelfstandig uit te geven en te stoppen met de gezamenlijke provinciale IVN uitgave. De activiteitenposters in het Paviljoen verzorg ik maandelijks en Lisbeth van Lintel maakt jaarlijks de lokkende posters voor de boekenmarkt.

Update IVN huisstijl. Dit najaar zijn alle afdelingswebsites door het Landelijke Bureau aangepast, hoofdzakelijk het lettertype, de bekende waterlelie en een nieuw tekstlogo (zie onderaan). De kleur groen is hetzelfde gebleven dus vlaggen, jassen en T-shirts hoeven niet direct vervangen te worden. Wel zo duurzaam! Het geheel ziet er informatief en prachtig uit, oogt fris en eigentijds. Op de PR en communicatiebijeenkomst in december in Amsterdam zullen actuele thema's op het vlak van PR & communicatie worden besproken en zal er meer inzicht worden gegeven in de huidige hulpmiddelen die beschikbaar zijn.

Dank aan allen voor de medewerking in 2017, met name Frieda en Rob. Mikal Folkertsma heeft als aankomend natuurgids geholpen met het maken van een aantal persberichten als stageproject. Door verandering van baan kan ze hier helaas geen vervolg aan geven. Ik hoop spoedig iemand te vinden die mijn PR-activiteiten (of deels) wil overnemen. Een toekomstgerichte en boeiende taak voor wie zin in deze uitdaging heeft. Een andere kijk op PR houdt onze afdeling fris...

Indien onbestelbaar retour: Veilingweg 21A, 1611 BN Bovenkarspel

